MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VI. Núm. 276 - Barcelona, dijous, 17 de maig de 1934

Presenta:

BERKELEY SQUARE i L'AGE D'OR

dos films que només seran projectats a Barcelona en la sessió "Mirador" de demà

Cinema Fantàsio, a les 10 de la nit

PER AL RENAIXEMENT POLITIC DE CATALUNYA

L'infantament d'un sentit democràtic

Fa uns quants mesos que *La Publicitat* adreçà una consulta als joves de Catalunya: Quina visió tenien d'ells mateixos i de la terra on eren nats? Quines idees noves o velles duien al món? Tot això era l'objecte de l'enquesta que es veié afavorida per una multitud de respostes, inspirades per esperits diversos.

Però no n'hi havia prou amb aquestes manifestacions escrites. La mateixa *Publicitat*, per tal de donar a les noves promocions una avinentesa d'exercitar una acció personal dintre l'esfera pràctica, convocà el proppassat diumenge, 13 d'aquest mes, una conversa on poguessin posar-se en contacte les opinions diverses expressades ja a les columnes d'aquell diari. D'aquest comerç d'idees, per força n'havia de sortir alguna cosa.

En efecte. El primer resultat de la conversa és haver adquirit la convicció que avui dia Catalunya es troba en un moment dels més caòtics de la seva existència com a poble. Per a un espectador jove, aquesta pàtria que de sobte adquireix una sèrie d'obligacions de govern, i es troba que fins ara ha viscut dins un ambient feroçment individualista i fins i tot eixarreït per tot allò que sigui crear mals de cap a l'individu i la comoditat, deu oferir a estones un aire de problema insoluble.

Afegim-hi que aquest espectador jove es troba, com a corollari, desproveït de tota cultura política profunda (ni de les altres, no pas per culpa seva; però és així). Llavors, en acudir-se-li un remei per a la boira que veu planar damunt del seu país, no té altra solució que recórrer a les nocions que corren pel carrer, o a tenir en compte només necessitats peremptòries i parcialíssimes. I amb aquests elements de judici ha de fer-se una visió del món i un programa per a l'esdevenidor.

Evidentment que un home així sentirà una repulsió instintiva envers la democràcia. Pel que ell pot compendre, democràcia és la llei del mínim esforç, el predomini absolut de la turbamulta, o, parlant més clar, dels agitadors que la menen. I, per aquest camí, no hi veu solució de cap mena.

En canvi, els sistemes de força, que sempre tenen un aspecte o altre de miracleria, li han de robar el cor. L'escassa consciència que el deixa ésser partidari de la tolerància i del lliure joc de les idees, li serveix per encaterinar-se davant de l'ordre exterior i casernari que promet qualsevol mètode feixista o comunista. Incapaç per concebre la jerarquia basada en el sentit de responsabilitat, la veu clara només quan la sent consagrada per la força. No li passa pel cap més sistema d'equilibri dins aquest món.

* * *

No és, doncs, cap atzar la gran tendència de la conversa entre representants de les nostres joventuts, a entusiasmar-se o pel feixisme o pel comunisme d'Estat, una altra mena de feixisme. Tot impuls d'ordre superior que pugui viure dins l'ànima d'aquest jovent fatalment una mica confusionari, no ha d'ésser altra cosa que un afegir llenya al foc.

Però de moment hem arribat a un resultat essencial. Les nostres darreres promocions combaten la política empírica que s'ha fet fins ara i que no podria dur Catalunya per cap camí de grandesa. Inconscientment, cerquen un equilibri per tal de construir-hi un pensament amb més coherència.

I aquest equilibri potser el trobaran no gaire lluny d'ells mateixos el dia que, havent acabat la crítica dels mals que deploren, es decideixin a criticar els remeis que voldrien aplicar-hi.

Però el sentiment de la crítica neix de l'activitat polèmica. Per això no ens sabríem plànyer de la gran imaginació dels primers anys, que ha fet impossible la conciliació prematura entre tots els que no acaben d'estar convençuts d'una cosa i solament hi presten una adhesió sentimental i, com a conseqüència, més provisional que si fos basada en un pensament que anés al capdavall del tema que es proposa.

No cal tampoc pendre's amb massa bona fe aquestes denominacions de feixistes i comunistes que s'atorguen pomposament molts dels que volen interpretar l'opinió de les promocions darreres. Es tracta d'un vernís, d'un «m'han dit» i d'un cert afany d'esnobisme. No hi ha dubte que el contacte amb la realitat gastarà tot el que hi hagi de balder, i els sedients feixistes i els sedients comunistes, uns contra els altres, poliran i afinaran llurs idees, i de les converses on es practiqui aquesta operació, n'ha de néixer el sentit i l'estructura de la veritable política de Catalunya; és a dir, d'aquella política que, dins la relativitat humana, serà tan veritable com valuosa en si l'aportació de les generacions que pugen.

Queda ben clar, doncs, que la joventut percep, potser com un eco de la realitat del carrer, que Catalunya necessita idees i mètodes i els busca, confusament, allà on li sembla que la modernitat i la renovació triomfen. Seria no complir la modesta missió nostra si, ensems que condemnem l'entusiasme per la violència, no provéssim de demostrar-ne la feblesa. La violència, en efecte, no és la força. La força no s'imposa, sinó que venç. El feixisme i els règims absoluts es basen en el pessimisme per l'home i busquen l'adhesió del sentiment o la imposició de la violència.

Un feixisme català seria, demés, un doble pessimisme: individual i nacional. Fa dies uns catalans illustres ens recordaven el concepte de pàtria i llengua i ara uns feixistes catalans vénen a imposar restriccions a la missió històrica de Catalunya.

Són aquestes, en síntesi, les objeccions i ensenyances que un contacte breu, i forçosament preliminar, ens permet de fer. En les discussions que vindran podran ésser examinats en detall molts punts que avui queden en l'aire.

Però deixeu-nos ésser optimistes, com a final. A Catalunya s'observa, fa temps, un renaixement intellectual impossible de negligir. No solament s'incorporen al catalanisme grans corrents d'opinió, sinó que l'establiment d'una democràcia—alliberada dels llocs comuns habituals — es va afermant més i més. Desapareix l'anarquisme espiritual, s'enfonsen els explotadors de la demagògia, i el ritme de la revolució catalanista s'enforteix i avança amb fermesa. Dia vindrà que les inconsciències passades trobaran càstig davant el tribunal del patriotisme. Abans cal imposar la bona doctrina política, bandejar l'empirisme. Mentrestant, a Catalunya, país, vulguis o no, de democràcia, feixistes i comunistes, demòcrates i antidemòcrates, es reuneixen en una sala per escatir, raonant-la, la part de veritat que cadascú defensa.

A la pàg. 2:

Els Ballets Russos de Montecarlo al Liceu, per Sebastià Gasch.

A la pàg. 3:

Henri de Man i el marxisme a Catalunya, per Fermí Vergès.

A la pàg. 4:

La nostra sessió de demà.

A la pàg. 6:

Un savi ha mort. Julià Ribera i Tarragó, per Almela i Vives.

Els Dijous — Blancs

UNA ATZAGAIADA

Mirat segons com, ara hauria d'ésser la sisena vegada que parlem dels Jocs Florals. Els lectors que han seguit tota la vida aquest setmanari saben, però, que no és així. Si hem parlat alguna vegada de Jocs Florals arran de l'actualitat de celebrar-se'n, ha estat d'una manera incidental, tret de quan començàrem una enquesta entre poetes catalans que resultà monòtona perquè tots sense excepció n'eren contraris.

No anem a plantejar de nou aquesta qüestió, ni cap que es refereixi als Jocs Florals, sinó que volem només pendre peu d'un incident dels d'enguany per al nostre petit comentari.

Tothom sap que durant llargs anys els Jocs Florals han estat tinguts com el recer de les patums, com una capelleta per a satisfacció de la vanitat i profit dels iniciats. (Això no priva, però, que gairebé tots els poetes catalans, de totes les edats i de totes les tendències, hi hagin estat premiats.) També és sabut que els Jocs Florals han estat el reducte inviolable de la impermeabilitat, de l'hostilitat, millor dit, a la normalització de la llengua literària catalana. Per una i o una y s'han renyit batalles i s'han covat animadversions aferrissades. Contra el que pugui semblar, la qüestió de la i i de la y no era la inflació d'una petita discòrdia ortogràfica. La qüestió, petita si es vol des del punt de vista de Sirius, per circumstàncies de la situació de Catalunya, prenia una importància capdal: al fons de tot, l'idioma és el substràtum de tot nacionalisme, l'element de més pes, el més vital. Sense una llengua viable, no pot haver-hi literatura, ni teatre, ni cultura.

De mica en mica, els que per entendre'ns eren designats simplement partidaris de la y, perdien posicions, per causes naturals o per convenciment. A l'últim, cedia el reducte més eriçat de defenses, els Jocs Florals. I, abominació de la desolació!, com hauria exclamat algun illustre desaparegut, el propi Pompeu Fabra, la bèstia negra dels partidaris de la y, ocupava la presidència de l'antiquíssima institució.

No hi havia motius sinó per felicitar-se'n.

I Pompeu Fabra feia el seu discurs d'enguany sobre el seu tema: la unificació de la llengua literària. Però vetaquí que cal llegir un discurs d'un senyor absent, diuen que per malaltia, el text del qual no coneix ningú, i aquest discurs és, passi la vulgaritat de l'expressió, un raig de guitzes contra l'obra de Pompeu Fabra. La sorpresa fou tan general com justificada; les ressenyes dels diaris s'abstingueren de donar extractes del discurs del senyor Busquets i Punset, el qual, però, haurà d'ésser imprès en el volum dels Jocs.

Per un excés de bona fe, segurament, no s'ha seguit el costum del coneixement previ de tots els discursos que cal pronunciar, com s'estila en tots els actes.

Norma aquesta potser més necessària aci que enlloc, donada la poca intensitat de la vida de relació i el seu desmanegament gairebé cabileny.

Però això no lleva gens de gravetat a la incorrecció, impròpia de persones amb un mínimum de dots de convivència, comesa per l'esmentat Busquets i Punset, sobre els mèrits literaris del qual confessem no tenir idees clares perquè no és dels nostres clàssics, però sobre la civilitat del qual tothom ha quedat ben informat. — C.

MIRADOR INDISCRET

Diàleg madrileny (autenticitat garantida)

—Este señor Samper ¿es quizá el padre de aquella señorita Samper, de Valencia, que fué Miss España en 1930?

—No; el señor Samper es un abogado valenciano, radical.

—Así, ¿no tiene nada que ver con aquella Miss España?

—De ningún modo.

—Pues entonces, ¿por qué diablos le habrán hecho presidente del Consejo?

L'educació de les masses

A la seva conferència del Palau de la Música Catalana, el líder lliguer es queixà del crit de «Mori Cambó!» que, segons ell, proferien les multituds en la darrera manifestació política.

El plany fou correspost per una ovació dels addictes i el voleiar, d'allò més sentimental, dels mocadors de les senyores i senyoretes assistents a l'acte.

Però heus ací que, de sobte, un cap calent llançà un crit de «Mori En Selves!». I ja va estar feta. L'orador perdé el control, intentà desfer el mal efecte, i acabà dient:

—Jo he de suposar que aquest mori que hem sentit es refereix a la mort política del personatge...

El truc no valgué per res. Es el que pensà la gent: Els altres també es devien referir a la mort política de Cambó.

A partir d'aquest incident, hom pogué constatar que el *clima* de l'auditori havia perdut molt; gairebé no s'aplaudien els finals captadors d'ovacions.

—Una mala vetlla d'armes!—confiava el poeta oficial de *La Veu* al repòrter d'un altre diari.

Pels graons

Una nota molt suggestiva la donaren les dames i damiselles que, tot i anar elegantment vestides, s'assegueren pels graons del Palau.

La més *chic* de la colla triasdebesiana, en ésser advertida del perill d'una taca a l'abriguet primaveral, replicà:

—Un parlament d'En Cambó bé val un «migdia»!

Tanmateix la Lliga exagera

Diumenge passat, la Lliga celebrà un acte polític a Sant Boi. Això no té res de particular.

Hi hagué incidents, d'origen no prou ben aclarit. I això tampoc té res de particular.

En canvi, el que val la pena de constatar, és que s'havia anunciat per l'esmentat poble, amb caràcter absolutament seriós, per no dir oficial, que el propi Francesc Cambó presidiria una comunió general al temple parroquial.

A darrera hora, però, es decidí estalviar aquesta *corvée* a «l'illustre amic» de *La Veu*.

Qüestió d'etiqueta?

Dimarts a la nit, al Palau de la Música Catalana, durant el concert que el violinista vienès Fritz Kreisler va donar davant els socis de Música «da Camera», tot i la qualitat del concert i del públic que hi concorria, es veien molts pocs smokings.

Potser l'única camisa emmidonada de la nit, la portava el secretari General de la Lliga, Francesc Cambó!

Per això quan al primer interval el senyor Cambó abandonà apressadament el seu lloc, foren moltes les persones que van dir-se:

—Té! Ara va a mudar-se de roba.

Una lleugera ullada al lloc ocupat pel líder de la Lliga permetia de constatar per aquelles immediacions, la presència del jove i rosat diputat esquerrà Tomàs i Piera.

Els comentaristes, aleshores, es decantaren a creure que el senyor Cambó havia volgut evitar la proximitat de l'esquerrà.

El japonès es molt trempat

En l'àpat del Ritz, ofert a les autoritats pel ministre del Japó, aquest pronuncià un discurs que, segons la comunicació del consulat, comença així:

«La presència per segona vegada en l'actual segle XX de l'esquadra japonesa en les aigües barcelonines és un honrós símbol demostratiu de la sincera amistat que uneix dues nacions sempre amigues i que no poden enemistar-se mai.»

Ja va ésser una sort, dònes, que Espanya perdés les Filipines!

«Juventud, divino tesoro»

Els guanyadors dels primers premis dels Jocs Florals d'enguany són dos literats joveníssims. Josep Janés, que ha obtingut la Flor Natural, i Leandre Amigó, que li ha estat atorgada la Copa artística Narcís Oller.

—Sembla que presenciem uns Jocs Florals infantils—deia un concurrent a la festa.

* * *

El poeta Josep Janés, quan s'assabentà de la nova d'haver estat premiada la seva poesia amb la Flor Natural, saltava de content i semblava que es tornava boig d'alegria, i ho contava a tothom que volia escoltar-lo... i àdhuc als que no volien.

El guanyador del premi Narcís Oller, el prosista Leandre Amigó, ho comentava, tot elogiant, però, la composició poètica de Janés:

—Janés és criatura, sabeu?, és criatura. Es molt jove. Ja li passarà tot això.

Això no tindria res de particular, si ell no hagués fet el mateix. Quan rebé la notícia que havia estat premiat el seu treball *Ernest*, per poc cau desmaiat de l'emoció i ho comunicava a tothom, ple de satisfacció.

Felicitació, tanmateix

Salvador Perarnau, el poeta cada dia més exquisidament floralesc, havia assegurat confidencialment a tots els seus amics que ell, en els darrers Jocs Florals de Barcelona, se'n duria la flor natural.

El veredicte, però, no respongué a l'informe ni al desig del poeta, puix que en lloc de la flor li fou atorgat el premi extraordinari de poesia. Per això no és d'estranyar que ara els seus amics el felicitin, tanmateix, pel premi obtingut, d'aquesta manera:

—Ho sento molt, amic...

La religió d'En Pujols

Unes senyores vilanovines intenten desesperançar En Pujols sobre les possibilitats d'èxit de la seva religió.

—Vostè és sol...—li diuen amb un to que vol ésser indulgent.

Però En Pujols aplomadament replica:

—Es que han de tenir en compte, senyores, que a la meva religió no li ve de doscents anys.

* * *

—Ja sé—remarca En Pujols amb ganes de deixar les coses ben sentades—que és molt probable que d'aquí quatre o cinc segles algú que es topi amb la meva religió reconegui que és l'obra d'un eixelebrat. Però tots acabaran exclamant: Pobre xicot! Hi va fer tot el que va saber!...

Vicis petits

Les conferències d'En Pujols es caracteritzen per una simpàtica familiaritat. Darrerament, en la que donà a Vilanova, de sobte es parà i assabentà a l'auditori:

—Perdonin, ara m'he perdut.

Es ficà la mà a la butxaca de l'infern (seria curiós d'esbrinar el concepte que aquest infern li mereix), en tragué uns papers i prosseguí:

—Tot són vicis. Jo sense notes no puc cantar.

Oliver Brachfeld, separatista perillós

Oliver Brachfeld, el nostre collaborador, es pot dir que és un català d'Hongria, tal com es diu un català de Mallorca. Es tan català que fa pocs dies un amic seu vingué a passar uns dies a Barcelona. En la pensió en què viu hi ha dos policies de l'Estat espanyol, i aprofitant l'amistat contreta els va demanar si coneixien Brachfeld. La resposta fou:

—Ah, sí! Ya lo creo. Ese es uno que se ha vendido a los catalanes. Es un separatista peligroso.

Rigor científic

Com és sabut — i si algú no ho sabia pot haver-se'n assabentat llegint el reportatge de Josep Maria Planes a *La Publicitat* —, a Barcelona existia, el segle passat, la societat de les Tres Classes de Vapor, denominació derivada del fet d'anomenar «el Vapor» una fàbrica, costum que encara existeix en molts llocs malgrat que les fàbriques ja no siguin mogudes pel vapor.

Aquesta denominació durà fins que, pels volts de l'Exposició, vingué a Barcelona el dramaturg Echegaray, que en ésser saludat per una comissió de les Tres Classes de Vapor els féu observar — home de certes activitats científiques com era — que de vapor, en física, només n'hi havia d'una classe, i per tant, calia substituir aquesta paraula per la de seccions.

LA TANDA

Ara li toca al jesuïta

(c) Ministerio de Cultura 2006

Alarma justificada

Diumenge, en sortir de Betlem, els venedors de periòdics cridaven *La Veu*, entre *El Debate*, *El Correo Catalán* i *Gracia y Justicia*. El bon lliguer cuità a afavorir l'intent de divulgació del portantveu del partit, abans d'anar a comprar el tortell.

Tot cofoi, fullejà el suplement, quan, de sobte, irat, l'estripà en dos.

—Què et passa? — li preguntà la muller, recelosa.

—Aquest Josep Pla, dona! Quina manera que té de santificar les festes. Mira el que diu:

«Em vénen ganes — tanta és la illusió — de ficar-me les mans a la butxaca del pantalon i deixar-me anar en el corrent obscur de les coses...»

—El millor que pots fer és llançar aquest tros; més val que la nena no el vegi...

La biga a l'ull

Fa uns dies que *La Veu de Catalunya* publicava un article sobre *La llei de contractes de conreu i el dret civil de Catalunya*, en el qual hom ja pot suposar quins conceptes hi eren emesos tenint en compte l'actitud dels homes de la Lliga en aquesta qüestió.

No sols l'article bescantava la llei en el seu aspecte social, sinó que àdhuc l'envestia quant a «la seva desgraciada redacció en l'aspecte literari».

I és el cas que l'article a què ens referim ja començava, en la seva inicial, amb una falta de sintaxi catalana, la qual falta es repetia a la tercera ratlla, i d'altres faltes més o menys lleus, però completament inadmissibles són fàcils de trobar-hi.

Si la impugnació feta a la llei de contractes de conreu és com l'adreçada, *amb tanta de competència*, a la seva redacció literària...

Un càlcul

Les autoritats han tornat a suspendre la publicació de *Solidaridad Obrera*. En el que va d'any, aquesta mesura d'ordre públic ha estat ja presa diverses vegades.

—Però, què passa amb aquest diari? — deia un lector a un quiosquer de la Rambla.

—Sí, miri.. — contestava aquest —. Més o menys, resulta que la *Soli* és un diari que només es publica un cop la setmana.

Luxúria

Retallem — i voldríem que l'analitzés un psicoanalista — un fragment de *La Fiesta Santificada* (23 d'abril de 1934), «hoja de divulgación científico-religiosa», que es reparteix a la porta de les nostres parròquies:

«MOVIMIENTOS ALECCIONADORES

»Hay algunos movimientos espontáneos verdaderamente aleccionadores. Quiero suponer ahora que una de esas madres de familia que piensan que sus hijitas pueden ir, *digámoslo claro*, medio desnudas, pues tan cortos les hacen los vestidos que no les llegan ni con mucho a las rodillas, observa a su hija cuando ésta se encuentra de improviso delante de un forastero, supongamos sacerdote. *¿Qué verá?* La niña, que sentada estaba, entretenida con su muñeca, olvida su juego y... se esfuerza por estirar su vestidito para cubrirse decentemente. ¿Qué ha pasado? Por vergüenza o quizá llevada de uno de estos movimientos espontáneos que como espontáneo es ordenado por Dios, ha querido ocultar su desnudez.

»Acción altamente significativa que dice a grandes voces: Madre, necesito un vestido más largo. Escuchad, oh madres, la lección de este movimiento natural, cubrid bien a vuestras hijas, *que no puede la inocencia vestir con indecencia.*»

BERKELEY SQUARE

FILM PRESENTAT PER MIRADOR EN SESSIÓ ÚNICA

Els ballets russos de Montecarlo al Liceu

Plomes autoritzades han fet en aquestes pàgines l'elogi de la dansa temperamental. Tumult dels sentits exterioritzat amb una plàstica i un dinamisme elementals. Emoció a l'estat pur i ritme brut, que tenen una força d'expressió, una intensitat, davant les quals nosaltres, malgrat el que opinen alguns, no romanem pas insensibles. L'altre dia, parlant de la Pastora, expressàvem sense reserves el nostre entusiasme. Aquest temperament és el fons comú de gairebé totes les danses populars, un altre fons comú de

Riabuxinska en «Les sílfides»

les quals és el mitjà d'expressió d'aquest temperament, mitjà d'expressió que es pot resumir com una estilització rudimentària del moviment. El salvatge o el camperol exterioritzen els sentiments amb un gest primari, idèntic sota totes les latituds. Els talons de la Carmencita Amaya són el mateix instrument de percussió de les *claquettes* del negre Douglas. La rotació del ventre d'aquella admirable ballarina del Poble Oriental de l'Exposició la retrobem en la rumba, grotesca de tan sensual, de la mulata de l'atracció *Diamantes negros*. El *son* dels quadros flamencs el donaven també les ballarines de Nyota Inyoka. Fons comú que, al Barcelonès, abans de l'actuació de la Pastora, confirmava la facilitat amb la qual el gitano de pura sang, Miguel de Albaicín, especialista en *zapateados*, ballava unes *claquettes* de negre afro-americà.

Les danses populars exigeixen un ambient especial. El seu ambient. Es en aquest on donen el màxim rendiment. On són compreses i sentides més profundament. La dansa flamenca a les coves de Granada o en un cafetí fumós de Sevilla o de Màlaga. El tremolor espasmòdic del *shimmy* negre a Harlem. La sardana a l'Empordà. Però traslladeu aquestes danses a un escenari i veureu com s'aigualeixen antomàticament. I és que una cosa és la dansa popular i una altra la dansa de teatre. Ja ho dèiem fa poc. La dansa popular — Pastora — és el diamant brut. La dansa de teatre — Argentina — és el diamant polit. I per a polir aquest diamant, per a alleugerir la pedra preciosa del llast de la part terrosa, de la ganga que la cobreix en el seu estat natiu, per a refinar la dansa popular, per a convertir el tumult dels sentits en disciplina raonada, cal un estudi conscienciós.

Actualment, al Liceu, s'ha instal·lat l'expressió més precisa i més perfecta, més pura, de la dansa de teatre. Els Ballets Russos de Montecarlo. Es a dir, el triomf de l'anti-temperament, de l'anti-espontaneïtat. Millor dit, el temperament, la improvisació, l'espontaneïtat, corregits per la regla. El triomf de l'escola. La demostració més tangible que *el geni és una llarga paciència*. Ens permetreu un àrid preàmbul teòric.

Es evident que la varietat de les formes de la natura obeeix a unes lleis. L'art ha de retrobar les lleis de la naturalesa per a poder crear d'acord amb aquestes lleis. L'obra d'art, expressió de les harmonies eternes de la naturalesa, ha d'obeir també a unes lleis: uns cànons, unes proporcions. El nombre. «Les idees de nombre, deia Malebranche, l'autor de la *Recerca de la veritat*, són les regles immutables i les mesures comunes de totes les coses que coneixem i que podem conèixer.» L'objecte de l'obra d'art és crear una harmonia. Reconstruir l'harmonia de l'univers per l'estètica del nombre i per l'esperit. L'art que no obeeix a lleis fixes i inviolables és a l'art veritable el que el soroll és al so musical. Perquè obeeix totalment a aquestes lleis, s'ha pogut dir que l'arquitectura és la mare de totes les arts plàstiques. I sobretot, afegim nosaltres, la mare de la dansa, que conté tot l'esperit geomètric de l'arquitectura. La dansa és una arquitectura mòbil. I heus ací que ja hem arribat on volíem que ens portés aquest preàmbul tan pedant. Tan pedant però no desplaçat, per tal com entenem que cal tractar la dansa amb la màxima serietat i estudiar-la tal com és: un art, un dels arts més complets.

La dansa és una arquitectura mòbil, repetim-ho. Una armatura rectilínia de relacions intercanviables i relligades per un sistema de corbes. La dansa organitza el moviment com l'arquitectura l'espai i l'escultura els volums. El dansarí és un cos estilitzat que s'expressa en un llenguatge abstracte de volums i línies. La dansa és una arquitectura mòbil. Sota el joc d'angles i de línies trencades de l'*actitud*, sota la línia única de l'*arabesca*, fletxa que va de la punta de la cama enrera fins a la punta dels dits de la mà, sota els bells equilibris de l'*adagi*, hi ha els mateixos traçats que regulen la composició de les construccions arquitectòniques. Exemples? Un mateix triangle s'inscriu sobre el pòrtic del temple de Khons a Karnac, i sobre la façana del Partenon i serveix més tard per a construir la nau gran de Notre-Dame de París. Per a arribar a aquest gran estil abstracte i sintètic, el dansarí ha de sotmetre's a una dura disciplina, que el convertirà en un veritable instrument de precisió i perfecció. No ha de prescindir un sol dia de l'estudi i l'entrenament.

Com hem dit, els Ballets Russos de Montecarlo són l'expressió més perfecta de la dansa d'escola, de teatre. Aquesta companyia, que va debutar al Liceu avui fa vuit dies, és la mateixa de l'any passat, amb l'afegitó de Tamara Tumanova, dansarina de gran raça, posseïdora d'una tècnica magistral, i de Roman Jasinski, dansarí de vàlua, polonès, d'aquella Polònia que ha donat tan admirables artistes com Nijinski i Idzikovski. La Tumanova i Jasinski havien abandonat la companyia amb Jordi Balanxin i Boris Kochno per a fundar els *Ballets 1933*. Desfets aquests, els dos joves desertors s'han reintegrat a la tropa que els féu famosos, i que aquesta temporada estrena tres ballets: *Choreartium*, muntat per Massin, *Union Pacific*, amb coreografia de Massin i Lixin, i *Nocturn*, muntat exclusivament per aquest darrer, el formidable ballarí convertit en mestre de ballet. Veurem també dues represes que ens foren ofertes la temporada passada: *Carnaval* i *El tricorni*. Aquesta companyia, gràcies a l'entrenament constant d'una actuació ininterrompuda — de setembre passat ençà no ha parat de treballar — se'ns presenta ara més homogènia encara, molt més disciplinada, i els seus elements han perfeccionat encara la seva tècnica formidable, que es manifesta amb una fluïdesa admirable, amb aquella *melodia contínua*, de què parlava Wagner.

«El tricorni»

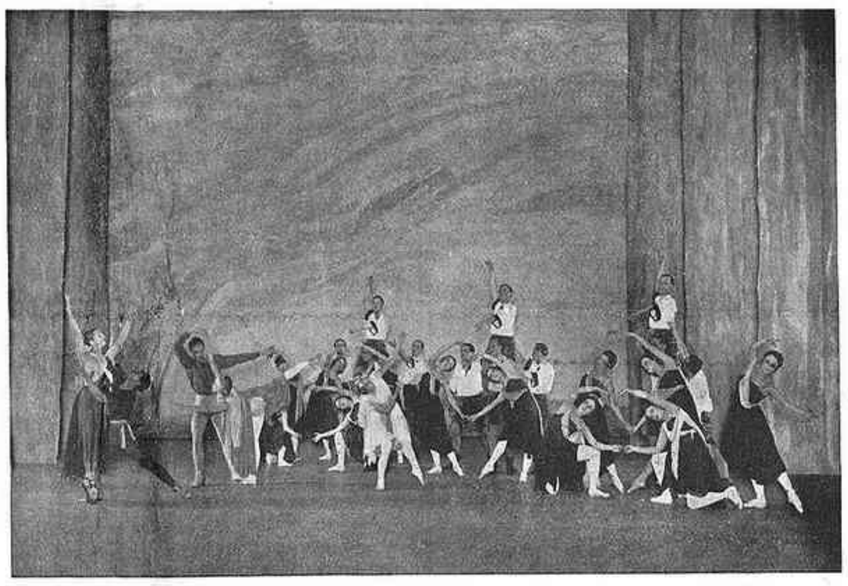

«Choreartium»

Aquests Ballets han reprès *Les sílfides*, la famosa coreografia de Fokin sobre música de Chopin. *Les sílfides*, amb *Giselle* i *El llac dels cignes*, són la mostra més pura d'aquell *ballet blanc* de l'època romàntica la qual, curiosa paradoxa, per a la dansa fou una època de classicisme exaltat, el *somni d'un geòmetra*, com s'ha dit. *Les sílfides* són l'expressió més pura de la dansa desinteressada, desposseïda de literatura, la dansa per la dansa, la dansa bella en si. L'harmonia sense segones intencions. La geometria. L'abstracció. El nombre. Dansa pura a la qual Massin ha infligit un cop rudíssim amb *Choreartium*.

Dèiem l'any passat que *Els presagis* marcarien una època en la història del ballet. *Els presagis*, compostos sobre la *Cinquena Simfonia* de Txaïkovski, i que Massin titulava *Simfonia coreogràfica*, eren un punt de partida, inauguraven una nova era que *Choreartium*, escenificació de la *Quarta Simfonia* de Brahms, i titulada també ballet simfònic, prolonga brillantment. El decorat i els vestits de Constantin Teretxkovitx i Eugeni Lourié són molt més reeixits que els de Masson per a *Els presagis*. La tela de fons, esblaimada, no anulla mai els moviments dels ballarins. I els vestits d'una gran finor, marrons i blaus, perlats, grisos clars i negres, segons els quadros, concorden admirablement.

Massin sembla haver atribuït als quatre temps de la simfonia de Brahms quatre estats d'ànima, que ha traduït amb un dinamisme que segueix rigorosament, escrupolosament, minuciosament, l'estructura de la música, i amb una plàstica determinada pels dits estats d'ànima. Aquestes són, ens sembla, les intencions de Massin. Es a dir, que ha subordinat la dansa a la música i als sentiments. L'ha convertida en esclava de l'estructura musical i de la materialització d'uns sentiments. En *Les sílfides*, la coreografia tracta amb una certa llibertat la partitura. La dansa hi és considerada com a fi en si, com un art independent al qual la música és supeditada. En *Choreartium*, per contra, la dansa s'agenolla humilment davant la música i segueix pas a pas, tema per tema, matís per matís l'estructura de la simfonia. En *Les sílfides*, la dansa, pura abstracció, és curosament esporgada de psicologia. L'harmonia lineal i el ritme cinemàtic triomfen, tenen la seva significació en ells mateixos. En *Choreartium*, per contra, el gest és dictat pels sentiments, la plàstica està prenyada de simbolismes. Si l'enyorat Levinson visqués es feriria davant *Choreartium* com es va ferir davant *Els presagis*. I tornaria a dir que és un disbarat *calcar una acció de dansa sobre una simfonia musical*, i que Massin *ha renunciat a la dansa pura a favor de l'allegoria filosòfica*. Nosaltres, però, més eclèctics, ens veiem obligats a arreconar les teories davant una concepció tan ambiciosa i tan reeixida com aquesta, ens veiem obligats a emocionar-nos davant una coreografia tan impressionant, tan fortament plàstica i dinàmica, tan intensament expressiva com la de *Choreartium*. Admirable Massin! Genial coreògraf! La seva tècnica formidable s'alia a unes dots prodigioses d'invenció, d'imaginació plàstica i de creació de formes i moviments inèdits. El seu talent de compositor és múltiple, divers, variat, inesgotable.

Simfonia coreogràfica, sí. Simfonia en la qual cada ballarí és un instrument concertant, part d'un conjunt supeditada rigorosament al tot. Massin ha compost conscienciosament la part de cada ballarí i amb tots aquests ha compost el conjunt. Com el director cinematogràfic que compon curosament cada un dels plans amb els quals farà la composició general del seu film. Simfonia. I Massin ha reeixit agrupacions i conjunts d'una arquitectura solidíssima, d'una unitat indestructible. Arquitectura solidíssima, plàstica i poètica alhora, i lògicament dinàmica per tal com el moviment de masses hi és rigorosament ordenat. Massin, com sempre, ha pres com punt de partida els passos d'escola. N'ha respectat tota la puresa en certs fragments. Algunes *arabesques*, molts *développés*, purament ortodoxos i d'una factura impecable, ens permeten d'afirmar-ho. En d'altres, empès pel seu afany esmentat d'expressió psicològica, els ha deformat violentament. Si bé no ha modificat gairebé mai les posicions clàssiques dels peus, ha alterat la forma de les posicions dels braços, per tal de fer-los expressar amb més intensitat els sentiments. En conjunt, ha creat una coreografia de vegades de mig caràcter i d'altres de caràcter pur.

La interpretació és meravellosa. Nina Verxinina, Tatiana Riabuxinska, l'admirable David Lixin, Lubov Rostova, André Eglevski, Leon Woizikovski, Helene Kirsova, Delarova, Ladré, Petroff, Psota, tots, absolutament tots els artistes es produeixen amb una seguretat tècnica formidable que no exclou la vibració interior, la poesia. Menció especial mereix Tamara Tumanova, la nova adquisició, admirable criatura que es féu remarcar amb unes meravelloses voltes dobles sobre la punta — unes puntes d'acer — seguides d'irreprotxables *fouettés*.

La curta temporada no podia començar millor. Vagi la nostra sincera felicitació al Comitè Pro-Liceu que l'ha organitzada, a la Generalitat i a l'Ajuntament que l'han patrocinada, i a l'intel·ligentíssim director general del teatre, senyor Joan Mestres i Calvet.

SEBASTIÀ GASCH

L'APERITIU

John Ford. — Avui dia, entre la major part de les persones educades del món, fins entre aquelles que es dediquen al somni, a la contemplació dels insectes i a la lectura de la Bíblia, el cognom Ford evocarà fatalment un dels pinyols més reeixits i més imponents del maquinisme. Ford vol dir el motor i les quatre rodes dominant la terra, i vol dir el seguit de facècies, d'històries extraordinàries i de trucs de propaganda que s'han creat i s'han fet córrer al costat del dinamisme i l'empenta del famós fabricant americà.

Pero cent anys enrera, el mite Ford no existia; en canvi, en els països històrics, totes les persones aficionades a les lletres, quan se'ls parlava de Ford, recordaven aquella època flamejant de Londres, en la qual al tendre caliu de les tavernes, entre el vi del Sud i les històries pornogràfiques d'Itàlia, els jutges, els capellans, els bandits, els còmics, els poetes i els pirates anaven perfilant la figura d'un dels moments més originals i més vius de l'esperit humà, del qual ha quedat com a mostra típica, admirada i coneguda de tothom, l'obra teatral de Shakespeare.

Shakespeare ha eclipsat tots els altres, però darrera d'aquest potent creador hi havia aguts i originalíssims poetes, plens d'una audàcia, d'una ferocitat o d'una tendresa que avui dia ens fan tremolar. Un dels millors, dels més acostats a la mentalitat actual, dels més humans de tots ells, fou John Ford.

D'un temps a aquesta banda la producció teatral que dóna la nostra època cada vegada resulta més sense suc, i la gent que té del teatre una concepció una mica més noble que la que propugnen aquells desvagats que només cerquen en els escenaris una bona formació de cuixes esplèndides, cada dia està més cansada de la banalitat i de l'excessiva truculència dels autors actuals. Jo m'he fixat en l'èxit que ha tingut aquests darrers anys la resurrecció d'obres oblidades i d'autors d'aquells que ja només vivien en la pols dels llibres i en la memòria dels erudits.

A París, eixamplant una mica l'àrea de respecte als clàssics francesos i els procediments exclusivistes dels teatres subvencionats, hem vist en les darreres temporades el triomf de productes antics, molt més lliures, molt més orejats i paradoxals que aquells grans productes de l'Hôtel de Bourgogne. Una prova del que dic fou l'èxit aclaparant de *Volpone*. Aquest any li ha tocat el torn a John Ford, i l'escena de l'Atelier s'ha vist inflamada per l'audàcia, la frescor i la brutalitat de l'obra mestra de Ford *Tis Pity She's a Whore*. Aquest títol, gens purità, podríem traduir-lo llevant-li una mica de cruesa amb aquestes paraules: *Llàstima que sigui una prostituta*! Si el títol no és purità, encara ho és menys la farsa tràgica de Ford. L'obra, que, com totes les comèdies angleses de l'època, té per escenari una convencional i pintoresca cort italiana, calcada naturalment de les històries de Boccaccio, amb intervenció de figures espanyoles i de figures orientals, representa un conflicte d'ardidesa a la qual encara no han arribat els autors moderns que volen fer tremolar les senyores esnobs. Ford s'encara amb la fatalitat d'un amor incestuós, i en lloc de desviar-ne els passos arriba a les darreres conseqüències, despiadat com una pantera. Amb la gran cremor i la gran tendresa del drama fa viure tota mena de personatges vils o grotescos, i l'obra acaba amb una carnisseria general, com en el final de *Hamlet*. Cap dels herois no s'escapa d'ensenyar al públic les pròpies vísceres palpitants, ni cap no s'escapa de fer aquelles grans ganyotes de l'agonia, que sembla que eren d'un èxit fulminant entre el públic elisabetà.

John Ford va ésser un home que materialment es va donar una bona vida. No era com altres dramaturgs del seu temps, com Dekker o com Massinger, per exemple, que sempre feien la cara groga i escrivien una comèdia a canvi d'un parell de talls de cansalada fregida i d'un vas de cervesa. Ford tenia un bon càrrec dintre la judicatura, i si anava a la taverna de la Sirena, hi anava perquè tots els poetes tenien obligació de deixar-s'hi caure una hora o altra. Ford va escriure una gran quantitat de poemes, de pamflets i de drames. Les seves primeres obres eren tan sofísticament partidàries de l'amor, que en un pamflet de joventut arribava a afirmar que una dona bonica no és mai infidel. Després sembla que Ford va canviar de pensament i es va posar una mica més a la raó.

Alguns drames de Ford van tenir una fi poc gloriosa. Warburton, amic de Ford i home molt important però molt descuidat, confià una quarantena de manuscrits teatrals al seu cuiner. El cuiner era enemic de les grans passions que inflaven aquells manuscrits, i va anar fent servir llurs pàgines per tapar les cassoles que introduïa al forn. I així, dins d'aquell gras auto-de-fe, entre un bon rosbif, damunt d'una espatlla de be o abrigant el ventre d'un capó magnífic, varen passar al món de les ombres els millors versos de John Ford.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190 — BARCELONA — Telèfon 73013
Teleg.: "Carburos" — Mallorca, 232

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

PLAQUES CANALETA GRANONDA URALITA

BARCELONA • PLAÇA ANTONI LÒPEZ, 15 • TELEFON 16556

(c) Ministerio de Cultura 2006

Henri de Man i el marxisme a Catalunya

Hem tingut ocasió, en aquests darrers dies, de començar la lectura d'una de les obres més interessants que s'han publicat sobre el socialisme. Ens referim a *Els sistemes socialistes*, de Vilfredo Pareto, llibre d'una gran objectivitat on l'illustre sociòleg italià recull una experiència d'anys dedicada a l'observació i l'aclariment del socialisme en el món.

No podem, encara, comentar les conclusions del llibre — cosa que pensem fer —, perquè avui ens interessa cridar l'atenció sobre l'obra d'un altre sociòleg eminent, el belga Henri de Man, autor d'un llibre, *Au delà du marxisme*, d'una gran penetració i que darrerament ha fet parlar d'ell amb motiu de la publicació de l'anomenat «pla de Man», proposat com a programa de govern al Partit Obrer Belga i que ha trobat una gran atenció per part de socialistes notables, especialment Vandervelde i Léon Blum, així com la càlida aprovació d'un home considerat avui com una esperança de la política francesa, el neo-socialista Marcel Déat. Remarquem — accidentalment — com avui el socialisme segueix preocupant el polític i l'intellectual. No com una doctrina revolucionària, ni com una organització ideal del món, sinó — per dir-ho amb una frase de Besteiro — com un sistema d'idees semblant al que fou l'enciclopedisme al segle XVIII.

Tots els que, com nosaltres, rebutgen el socialisme com a sistema de govern i en rebutjar-lo no ho fan amb temors catastròfics, sinó amb conviccions fruit d'anàlisis doctrinals, no poden menys de reconèixer a quin punt certes argumentacions, referents a l'organització estatal, han trobat eco en homes de formació diversa. El lligam de l'economia i la política, la creació d'un corporativisme que, en organitzar i donar relleu a les forces econòmiques de la nació, en proposa la major riquesa i n'evita els danys del caotisme, heus ací idees que no són certament de l'economia liberal i que troben ressò en els sectors preocupats de l'esdevenidor del país. Corporativisme, no cal dir-ho, sincer i sense escenografia ni grandiositat, com ho és el corporativisme italià, de fet una enorme *machine* d'espionatge que l'Estat exerceix *urbi et orbi*.

Henri de Man, amb el seu llibre *Au delà du marxisme*, fa amb el marxisme el que anys enrera féu Bernstein amb el socialisme polític: reformar-lo. Al materialisme històric marxista, en tant que considerat com el sol mètode que permet de donar compte de l'evolució de les societats, oposa un materialisme històric que sigui un mitjà d'investigació valedor per l'explicació de complexos d'esdeveniments d'ordre històric.

S'ha adonat Henri de Man de la insanitat de la dialèctica marxista? Evidentment. Només amb un orgull de neòfit es poden acceptar les conclusions del materialisme marxista. Pretendre que l'evolució de la societat recolza, essencialment, en fets d'ordre econòmic i jutjar la filosofia, la literatura i l'art en funció d'aquesta economia, només pot ésser acceptat amb un fanatisme de qualsevol ordre.

Però el materialisme històric no necessitava certament l'escepticisme d'Henri de Man per a trobar-se en plena fallida. Es més interessant de constatar que Henri de Man ataca, també, el famós precepte marxista de la polarització de les classes, és a dir la concentració — en el món modern — de la burgesia per un costat i el proletariat per l'altre, i la desaparició, per tant, del que ells anomenen la petita burgesia. Henri de Man afirma, al contrari, que la sola evaluació de la força i de la

Henri de Man

capacitat de la petita burgesia és un prejudici de Marx i que, al contrari del que ell pensava en l'època en què analitzava el procés de la concentració capitalista, lluny de decréixer, aquesta força va creixent.

I és que en realitat Marx, en considerar la missió del proletariat, es guiava més per la mística que pel càlcul. S'ha dit poc fins a quin punt la formació de Marx va pesar en les consideracions generals de la seva obra. Marx, fill de família de rabins, es trobà influenciat per l'evolució del judaisme en la seva època, quan Mendelsohn, el famós filòsof judeo-alemany, acabava de fer amb el judaisme el que Kant féu amb el catolicisme. Segons Heine: «Mendelsohn fou el reformador dels israelites alemanys. Arruinant l'autoritat del *Talmud*, establí el mosaisme pur. El deisme fou la seva convicció profunda i volgué servir la humanitat.»

Marx, doncs, ultrapassà encara el somni de Mendelsohn, i de la «humanitat» traslladà la seva fe en el «proletariat». En aquest art d'inscriure un dogma en un símbol, ningú com ell no podia excellir. Així sembla natural que aquest jueu de família de rabins hagi estat, ensems, el gran apòstol i el primer papa d'aquesta gran Església econòmica universal que s'havia d'implantar, convertint l'home en un agitador i trencant les jerarquies que no són ni han estat mai fruit del privilegi, sinó de la naturalesa.

Podríem continuar comentant el llibre d'Henri de Man. No ens deixen indiferents les observacions sobre «la malfiança envers els principis de la violència revolucionària», ni «la restauració del mite democràtic». Només volem demanar-nos fins a quan, en el nostre país, senyorejaran la política uns principis que es marceixen, faltats de contingut a tot arreu. Fins que la idea nacional s'imposi, fins que el nostre poble es capaciti que en la lluita per la vida triomfarem o perdrem tots junts, no serà possible d'extirpar el canibalisme de la lluita classista que cada dia dóna arguments a aquest altre absolutisme, aquest nacional i racial, que sortosament per a Catalunya no té cap possibilitat de progrés ací.

FERMÍ VERGES

CONTINENTAL
Claris, 5. - Telèfon 19763
BARCELONA

BANYS MONTGAT
Nou pisos acabats de construir en el seu edifici. Banys per ampliació de l'establiment. Cada un, tres esplèndides habitacions, menjador, cuina, safareig, galeria, W. C., aigua corrent, gas i electricitat, des de 600 a 800 pessetes any amb dret a bany. Visibles cada dia
Per a mes detalls: Passeig Duana, 4, 2.n, 1.ª
Telèfon 18958 - BARCELONA

Viatges Marsans, S. A.
Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Lliura: Bitllets de ferrocarril i Passatges marítims i aeris; els Bitllets quilomètrics espanyols, a l'acte, facilitant ensems al client la fotografia necessària.

Reserva: Seients en els trens ràpids, Places en Pullmans i cotxes-llits, Habitacions en els millors hotels, Autocars per a gran turisme.

Organitza: també: Viatges individuals a **preu fet,** Excursions, Peregrinacions, Congressos, Creuers i molt especialment

Viatges de noces: a Roma utilitzant els bitllets reduïts del **70 %** que com Agència emissora dels ferrocarrils de l'Estat Italià lliura a l'acte a tot client al qual interessin.

Mirant a fora

Agonia de la premsa alemanya

Goebbels, el ministre de la Propaganda, no admet la independència de la premsa alemanya. Com tothom sap, els diaris no poden tenir altra opinió que la que els imposa el govern. Ara que, paradoxa!, Goebbels s'ha queixat de la uniformitat periodística, tement que avorris els lectors.

Un redactor de la Grüne Post *comentà irònicament aquestes paraules del ministre, i el diari ha estat suspès.*

També ho han estat la Kölnische *i l'*Essener Volkszeitung *per haver fet seguir d'un interrogant la frase:* Felicitacions de Hindenburg al canceller pel seu aniversari.

La moderada Frankfurter Zeitung *prou ha escrit que per les presses amb què cal fer un diari que no sigui de rescalfats, és inevitable que es produeixin errades, i altres diaris amb tímides velleïtats d'independència han provat de discutir quina mena de faltes són permeses.*

El punt de vista governamental no pot ésser més categòric: només són tolerades les errades que no donin peu a una interpretació tendenciosa o equívoca; les altres seran castigades severament.

Historieta berlinesa

Com que tota la premsa alemanya diu si fa no fa el mateix, gràcies a haver estat «posada al pas» pel nazisme, els habitants del Tercer Reich compren tres vegades menys de diaris que abans.

Sobre aquest fet de la «sincronització» periodística, circulen historietes com aquesta, per exemple:

Fritz i Hans es passegen pel port. El primer, entusiasta, s'engresca:

—Es realment espléndid el que ha fet el Führer en tan poc temps. Mira aquest port, Hans! Aquests vaixells carregats de mercaderies! Aquests mariners, ahir sense feina, avui treballant tot cantant el Horst Wessel lied! *Es admirable, oi?*

Hans mira i veu els molls deserts i no sent cantar ningú.

—I doncs, que no llegeixes els diaris? — li remarca Fritz.

La passió d'anar mudat

La passió de Goering pels uniformes també és motiu d'historietes.

Es conta que una nit, Hitler wagnerià furiós, assistia a una representació del Lohengrin. *L'actor que feia el paper de l'heroi wagnerià puja, encara amb el vestit d'escena, a complimentar el Führer en la seva llotja. Aquest, distret, exclama:*

—Bé, Goering, aquesta vegada ja exageres!

Matís

Una frase de Louis Latzarus:

—Cal dir, en justícia, que a la Cambra s'aprecia el talent...

Una pausa, i afegeix:

—...però només s'hi recompensa l'habilitat.

Ex = socialistes

Quan Pilsudski visità París i els camps de batalla, Barthou li serví de guia. Durant aquesta expedició, ocorregué un incident del qual el mariscal encara es recorda i l'explica sovint:

—Quan vaig ésser rebut pel president Millerand, tothom es quedà sorprès en sentir que ens tutejàvem. Alguns es van pensar que el meu mal coneixèment del francès era la causa d'aquesta familiaritat... No sabien que el president i jo feia molts anys que ens coneixiem. Ens havíem trobat en tots els congressos socialistes, perquè tots dos érem socialistes revolucionaris...

L'honor de la família

Això passa als Estats Units, on ara els banquers frueixen d'un descrèdit absolut.

Un banquer que ha seduït la seva secretària, va a trobar el pare de la noia:

—Estic disposat — diu — a una reparació com cal. Em casaré amb la noia...

—Impossible — talla el pare —. Som pobres, però honrats. Podem comptar amb un fill natural a la família, però no un banquer...

El roig i el negre

Doriot, diputat comunista al Parlament francès, és alcalde de Saint-Denis, a la satisfacció de tothom, com es va veure quan es va fer «plebiscitar».

Disposat a tenir contents els seus administrats, Doriot no s'està de res.

Un dia, el rector-degà de Saint-Denis anà a trobar l'alcalde, sollicitant una disminució de les tarifes d'electricitat.

—Res, fet, senyor rector — li digué Doriot —. Tindreu un descompte del trenta per cent.

Com el clergue es sorprengués d'aquest favor que no esperava tan gros, l'alcalde es justificà:

—Què voleu fer-hi? No puc oblidar que he estat escolà.

D'Annunzio i Mussolini

El poetissime *D'Annunzio, com és sabut, rep una pensió del govern italià.*

—Per què — preguntà algú a Mussolini, — aquesta pensió?

—D'Annunzio—respongué el duce—sembla una dent corcada. Si la deixeu estar, fa mal. Per a estar tranquil, cal posar-li una corona d'or.

SI ÉS ELÈCTRIC
I DEL VOSTRE AUTOMÓBIL
us el repararan
aviat i bé, al
GARATGE ELÈCTRIC
CARRER MOIÀ, 6 i 8 - (Anfau i Diagonal)

PROBLEMES INTERNACIONALS

El plebiscit del Sarre

Entre els problemes d'Europa que més preocupació desvetllen, s'ha de posar en primera línia el del Sarre. Aquesta regió, eminentment minera i industrial, fou declarada, gràcies al Tractat de Versailles, autònoma per un període de quinze anys, després dels quals la població decidiria si volia retornar a la dominació alemanya, o passar a la de França, o seguir sota el control de la Societat de les Nacions, com actualment. Els quinze anys es compleixen en 1935, i

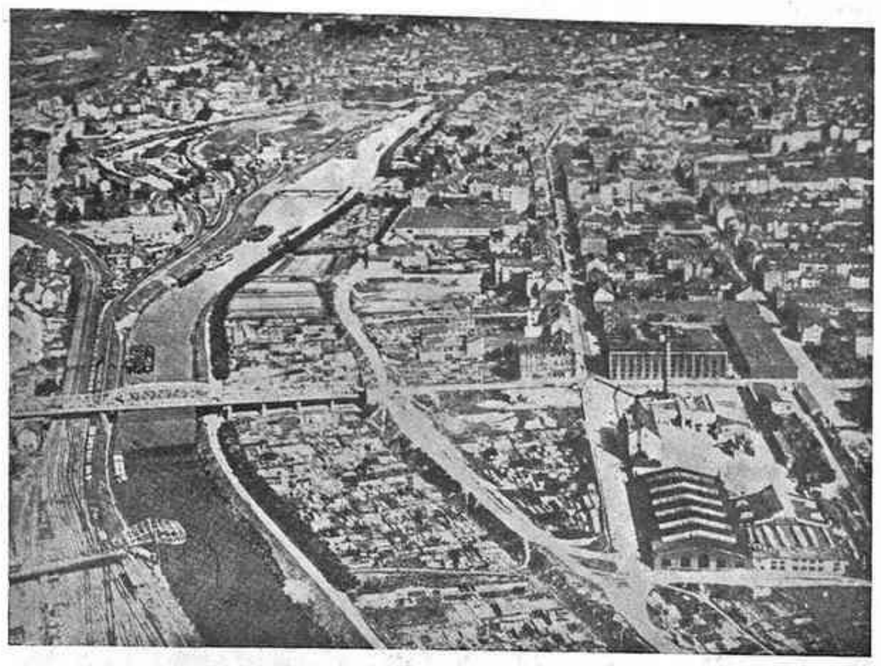

Sarrebrück

essent tan pròxima la data del plebiscit, les passions han recruat, tant dels partidaris del retorn a França com dels que voldrien ésser alemanys, amb Hitler de cap suprem.

El Consell de la S. de les N. ha nomenat una comissió de tres membres — entre els quals hi ha el representant d'Espanya —, perquè estableixin les modalitats a seguir en el plebiscit.

Mentre escrivim això, està reunit a Ginebra el Consell de la S. de les N., i entre els afers que ha de tractar, hi ha l'examen de les conclusions de la comissió dels tres, sobre les quals no sembla que s'hagi arribat a una unanimitat.

Des de fa un quant temps, Alemanya ha desplegat una gran activitat, potser superior a la de l'anexió d'Austria, perquè li sigui retornada definitivament la conca del Sarre. Recordem els passos de von Papen prop del govern francès per a un arranjament amistós de la qüestió. El vice-canceller alemany oferí una renúncia oficial a tota eventual reivindicació sobre l'Alsàcia i la Lorena, a condició que es reconegués la conca del Sarre al govern de Berlín. Les reivindicacions alemanyes sobre l'Alsàcia i la Lorena no tenen cap importància per als francesos, de mancades de fonament que són. Quant al Sarre, està sota el patronat de la S. de les N., i és aquesta únicament qui pot pendre decisions, i com que no serà pas Ginebra que voldrà que es violi el Tractat de Versailles, tot haurà de passar com quedà establert en 1919 entre els signants del Tractat de pau, i, per tant, la població del Sarre decidirà sota quin règim vol viure.

* * *

Es lògic de preguntar-se si el Sarre és alemany o francès. Històricament, la conca ha conegut tota mena de vicissituds; però en 1815, després de la caiguda de Napoleó, fou anexionada a Prússia.

La regió pren el nom del riu que la banya, que neix als Vosgues i s'aboca al Mosela, en amunt de Treves, antiquíssima ciutat de Gàlia, capital del primer Estat belga i després anexionada també a Prússia.

La vall del Sarre és una formidable posició estratègica, i per això és comprèn fàcilment que Lluís XIV estigués tan interessat a assegurar-se'n la possessió. Així la barrera del Rin era reforçada amb la del Sarre, i fou precisament pel seu valor estratègic que Prússia s'anexionà, en 1815, Sarrebrück i la seva vall.

Qui s'imagini que el Sarre sigui només una regió ennegrida pel fum de les xemeneies i corcada de pous de mines, està en un error. Recorrent — com vàrem fer en 1928 — el camí de Sarreguemines a Sarrebrück, es passa al costat d'un riu tranquil, vorejat de boscos espessos. En un revolt del riu apareix la capital, estreta i llarga, les grises cases de la qual s'estenen per les ribes. Al Sud, en una altura, hi ha la plaça del castell ducal, feixuga construcció d'estil alemany del segle XIX. Davant el palau on avui resideix el delegat de la S. de les N., Knox, s'alça un Bismarck de bronze.

La conca del Sarre compta 800,000 habitants (és una de les regions més denses d'Europa), quasi tots dedicats a la mineria i a la indústria, mentre l'agricultura té poc increment. Es curiós de remarcar que a Neunkirchen els minaires són també bons pagesos. S'ha fet un esforç per a lligar l'obrer a la terra, el qual esdevé petit propietari.

El territori del Sarre és travessat en direcció S.O.-N.E. per jaciments hullers riquíssims, que són el que desvetlla les ganes de posseir-lo. Abans de la guerra se'n treien més de 13 milions de tones anuals d'hulla.

En arribar a la conca hom queda sorprès del contrast amb les regions veïnes; en comparació, la Lorena i el Palatinat bavarès semblen regions despoblades.

El Sarre no ofereix, però, una gran unitat, ni social, ni religiosa. Catòlic a l'oest, protestant a l'est; aquí agrícola, allà minaire; tipus bavarès en la vall del Blies, tipus renà en el del Sarre pròpiament dit. Cal tenir en compte que Alemanya ha tingut interès a afavorir la densitat de població, encara que fos amb immigrants.

El tipus francès, per bé que alterat per creuaments alemanys, s'observa sobretot en els vells i en les generacions anteriors a la guerra. Però això no vol dir que la majoria de la població sigui francesa. Els alemanys han encarrilat un fort corrent migratori per tal de donar al país una major empremta germànica.

Quan l'elaboració del Tractat de Versailles, Clemenceau no s'oposà a l'autonomia temporal del Sarre, amb l'esperança que durant el període comprès entre el Tractat i el plebiscit hi hagués un desvetllament de la consciència popular a favor de l'anexió a França.

Alemanya ha desenrotllat una propaganda intensa en aquell territori. Ni tan sols s'han planyut les amenaces, com la feta recentment d'unes «vespres sarreses» a les vint-i-quatre hores del prebiscit, si aquest no resulta favorable a l'anexió a Alemanya.

Una part important de la població del Sarre és socialista i comunista, i si abans potser era partidària d'un retorn a l'Alemanya de Weimar, avui és hostil a ajuntar-se a l'Alemanya de Potsdam.

Els que miren la qüestió des del punt de vista dels interessos materials, no són partidaris de l'anexió al Reich, perquè la producció del Sarre és absorbida per Alsàcia, i preveuen que amb l'anexió a Alemanya, que ja té una superproducció, la conca faria un mal negoci i moltes indústries haurien de plegar.

No és fàcil de preveure quin serà el resultat del plebiscit, si el retorn a Alemanya, l'anexió a França, o la continuació del règim autònom. Notem però que mentre el govern de París no es surt d'una actitud expectant, el de Berlín mena una campanya intensa sense estalviar mitjans, com si no estigués convençut que són els habitants del Sarre els únics que haurien de decidir llur futur destí.

TIGGIS

FÀBRICA DE TAULES DE BILLAR
VIDUA DE MANUEL SANCHEZ
Casa fundada en 1903
ESPECIALITAT EN BILLARS PER A FAMILIES
Barbarà, 12 - BARCELONA - Telèfon 10145

CAMISERIA FITO BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

¡NERVIOSOS!
Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades
GRAGEES POTENCIALS DE DR. SOIVRÉ
que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la
Neurastènia, Impotencia (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, perdua de memòria, vertigens, fadiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitacions, hiterisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.
Les Gragees potencials del Dr. Soivré, més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financiers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Soivré, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per rependre'ls sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.
Basta pendre un flascó per convèncer-se'n
Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica
NOTA.—Dirigint-se i trametent 0'25 pts. en segells de correu per al franqueig a Oficines Laboratorio Sòkatarg, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebrem gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenrotllament i tractament d'aquestes malalties

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CINEMA

La nostra sessió de demà

Ens hem distingit sempre per una gran moderació en els adjectius, de manera que si gosem qualificar d'*excepcional* la sessió de cinema de demà, esperem que els nostres lectors ens creuran.

I és excepcional perquè presenta dues obres molt difícils de veure: *Berkeley Square* i *L'âge d'or*. Tots dos són films tan poc comercials, que només poden ésser dedicats a un públic intelligent com el nostre.

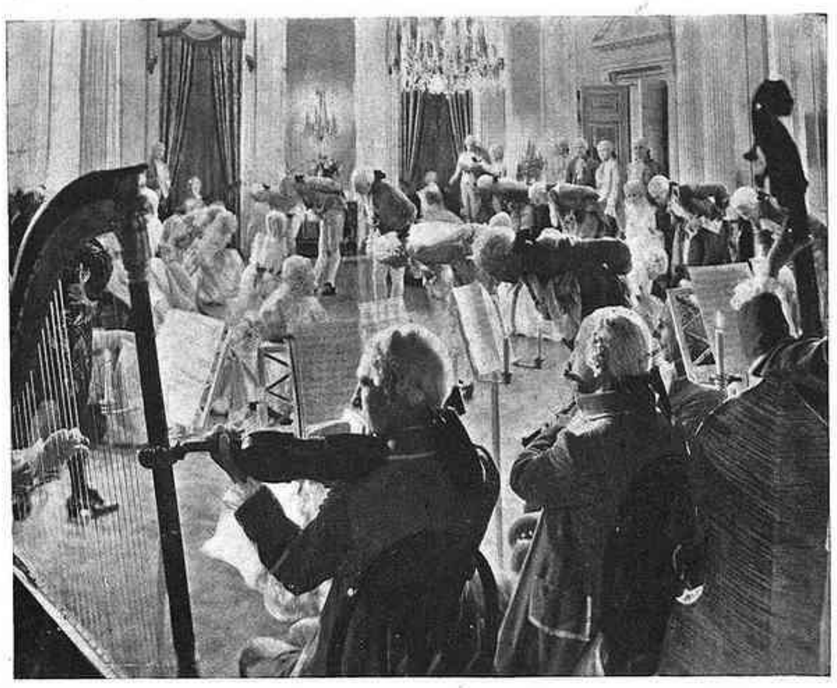

«Berkeley Square»

De la primera pellícula, ja en parlava extensament la setmana passada el nostre redactor cinematogràfic; només hem de remarcar que la de demà serà l'única projecció que es farà a Barcelona d'aquesta obra.

De la segona, se n'ha parlat molt en els medis que interessen pel cinema, ja que

Heather Angel

és un film realitzat fa quatre anys per Luis Buñuel, el realitzador de *Le chien andalou*, que també fou presentat per nosaltres. El seu autor vol que l'obra sigui presentada com a «film sobrerealista de Luis Buñuel segons un *scenario* de Dalí i Buñuel». Amb això — aquests dos noms i l'antecedent de l'altre film —, ja n'hi hauria prou per a presentar-lo, però, per a més detalls, reproduïm, d'una carta recent del seu autor, aquest fragment:

«Este film de tipo irracional, luego poético, se alza contra la moral consuetudinaria, y por tanto ofende los gustos artísticos, literarios, morales, etc., del público.»

Aquests sobrerealistes sempre amb ganes d'espaterrar! Però, així i tot, sempre hem cregut que valia la pena de presentar-lo, encara que, per circumstàncies diverses, no ho hem pogut fer fins ara. Com que els espectadors ja estan avisats, no és probable que s'ofenguin, sinó que miraran amb interès aquesta provatura sobrerealista que bé val la pena de conèixer, si més no per explicable curiositat.

* * *

Amb la sessió de demà, acaba la «nostra» temporada de cinema, i acabem també les sessions MIRADOR.

Teníem ja el propòsit de no organitzar-ne cap aquesta temporada, però no vàrem saber resistir els múltiples i variats precs de què fórem objecte.

Creiem que la nostra feina, en aquest ram, ja s'ha dut a terme. Ens proposàrem d'orientar el públic en un domini verge en el sentit que era difícil saber on es tocava; volguérem fer conèixer cosas noves que no solen ésser projectades en les sales; decidírem de valoritzar films que perillaven de passar per alt; sobretot, ens proposàrem de crear un públic.

Ja ho hem aconseguit. La prova és que hem estat copiats, volent-se aprofitar del públic que nosaltres havíem creat. No ens hi amoïnàrem mai massa: sempre hem estat prou desinteressats per a celebrar tot el que es fes de profitós per al bon cinema, encara que no fóssim nosaltres els que ho féssim.

Ara, s'ha arribat a un punt que s'organitzen sessions cada dos per tres, i les cases cerquen publicacions o entitats que vulguin encarregar-se de presentar films. Això, per la forma com s'ha fet, perilla de desvaloritzar del tot el sistema, com ja es comença a notar.

Es clar que nosaltres, ho podem dir ben alt, no havíem de témer la desvalorització de les nostres sessions perquè en la tria dels films ens hem mantingut fidels al nostre criteri de mantenir un nivell, i la prova d'això ens l'ha donada el públic.

Però com que creiem que la nostra feina ja està feta, deixem de fer sessions. Fora d'això, la nostra tasca en el camp del cinema seguirà com fins ara, independent i orientadora, i disposats sempre a ajudar tot allò que valgui la pena.

MIRADOR

projecta demà al FANTÀSIO, a les deu de la nit, en exclusiva

Berkeley Square

Un film de Frank Lloyd que **només serà projectat a Barcelona en aquesta sessió**

Com a complement, i també amb caràcter d'exclusiva

L'AGE D'OR

Un film de Luis Buñuel, realitzador de "Le chien andalou"

PER A LOCALITATS, A LA NOSTRA ADMINISTRACIÓ

PANORAMA

«Nana», de Zola

Pels precedents que es tenien de l'actuació d'Anna Sten a Moscú, es podia pensar que en el film *Nana*, tret per Samuel Goldwyn de la famosa novella de Zola, ens trobaríem amb una nova Mae West i tot el seu *sex-appeal* acanallat, al servei d'una intriga menys prima que la de *Lady Lou*. Però no ha estat així. La *Nana* americana és edulcorada i no té res a veure amb la novella de Zola. Només cal dir que el film s'acaba el 2 d'agost de 1914, amb el suïcidi de l'heroïna. Sembla revisat per un pastor baptista o presbiterià del rovell de l'ou de Boston.

Zola no ha tingut mai sort al cinema. I ara sembla que menys que mai, si es considera que altres films inspirats en novelles seves eren dolents cinematogràficament, però fidels a l'escriptor. Les infidelitats de la *Nana* americana, tan greus que no calia que el film dugués el títol de la novella que quan sortí fou qualificada simplement d'*ordure* per alguns crítics, han fet un xic de rebombori a França. Els descendents del novellista, que havien signat un contracte d'autorització amb la casa productora del film, han dirigit protestes vehements a la Societat d'Autors i a la de Gent de Lletres. Tot de crítics de diaris han posat el crit al cel clamant profanació, amb aquella punta de xovinisme inevitable.

Però en el contracte al·ludit hi havia aquesta clàusula:

«El concessionari tindrà el dret, *en emprar* l'obra, d'aportar-hi tots els canvis, addicions i modificacions que jutjarà convenients, d'eliminar-ne tota part que cregui útil, però *sense afectar el pla general de l'obra.*»

Com es veu, tot això és molt elàstic, i encara més si es té en compte que *Nana*, als Estats Units, pertany al domini públic, i, per tant, els productors del film s'han portat amb una correcció a la qual no estaven legalment obligats.

La pellícula s'ha estrenat a París i els diaris francesos diuen que és dolenta. Això no té res a veure amb la qüestió anterior; però aneu a saber si en aquell judici pejoratiu no entren en bona part consideracions extracinematogràfiques.

Qüestió de mal resoldre, aquesta de la fidelitat a les obres literàries que s'adapten per al cinema. Potser s'abusa d'esmentar-ho; potser seria millor inspirar-se en una obra que cal alterar, i no dir-ho enlloc.

Nana (encarnada per Anna Sten), a la porta del seu «boudoir»

COLISEUM

UNS ARTISTES INTEL·LIGENTS

CLAUDETTE COLBERT

JIMMY DURANTE i

GEORGE M. COHAN

EN UN FILM TAMBÉ INTEL·LIGENT US EL RECOMANEM

EN EL MATEIX PROGRAMA

FREDRIC MARCH GARY GRANT JACK OAKIE CAROLE LOMBARD en EL AGUILA Y EL HALCÓN

Sónidos films PARAMOUNT

"Maria" i altres estrenes

Quasi que ens havíem oblidat de Paul Fejos! Tanmateix creiem que no serà necessari recordar que Fejos és el director que, en l'edat d'or del cinema mut, ens donà *Solitud*, el film que valgué a MIRADOR un èxit esclatant en presentar-lo a Barcelona en sessió especial.

Amb el bon record que ens deixà *Solitud*, no és d'estranyar que estiguéssim impacients de conèixer la seva producció hongaresa:

«Maria», llegenda hongaresa de Paul Fejos

Maria. Per fi l'hem vista, i com que s'estrena públicament molt aviat al Fantàsio, creiem oportú de recomanar-la als nostres lectors en la seguretat que ens agraïran l'avís.

Paul Fejos, hongarès, ha realitzat a Budapest aquest film que acredita alhora una gran sobrietat de mitjans i una radical independència artística. D'ací un resultat meritori i un tipus de producció poc corrent, que augmenten encara més l'interès del film, ja per si proveït d'un alt valor intrínsec.

Es un film sense diàleg gairebé, però prou explícit per les imatges soles.

Maria és una llegenda popular hongaresa. Una llegenda que vol que un xàfec providencial vingui a separar la donzella de l'amant, quan sota la mala inspiració de la nit i de la solitud del camp, la virtut de la noia està en perill. Un tema que desenvolupat per Paul Fejos, ha donat un film intensament poètic, on el realisme de les escenes i la poesia dels sentiments es mesclen d'una manera molt hàbil. Matisada de detalls d'una tendresa colpidora, adés pintoresca, adés pregonament patètica, *Maria* acusa una probitat artística rara en el cinema i porta un accent moral d'una elevació extraordinària. Un film que ha de convèncer els amics dels resultats estrictament bells, al marge de seduccions fàcils.

Hongria, amb els seus paisatges característics, el folklore, els espectacles de la pietat popular, la seva música sempre xopa de malenconia, procuren l'atmosfera adequada a l'aventura d'aquesta dissortada mare — encarnada insuperablement per Annabella—, que, després de morta, vigila des del cel la felicitat de la seva filla. Diríem que Paul Fejos ha sabut impregnar la seva obra, d'una autèntica sensibilitat cristiana, fidel a la inspiració de la llegenda, i a la terra i a la gent que l'han celebrada.

* * *

El president fantasma ens fa assistir a una campanya electoral realitzada a l'estil d'una sarsuela. El protagonista, l'heroi de la campanya, és un venedor d'específics que té una semblança sorprenent amb el candidat proposat per a la presidència, el qual, per la seva banda, és un home incapaç i totalment desproveït de talent oratori. D'ací que el venedor d'específics, que domina l'art de la persuasió, el substitueixi en tots els actes públics. De com aquesta substitució s'estén després fins als actes privats i de com el president fantasma esdevé el president real, és el que el film tracta d'explicar-nos. Com que es tracta de la presidència dels Estats Units i les vistes del Capitoli són prodigades sense preocupacions de cap mena, hom no pot menys d'admirar aquest film que tot fent-se l'ingenu, administra una malícia que fa que la broma prengui, a estones, proporcions de sàtira. Potser és això l'únic que cal remarcar en aquesta obra de Norman Taurog.

* * *

Joan Crawford balla d'una manera veritablement engrescadora en el seu film *Anima de dansarina*. Llàstima que de fet, balli poc! Ella és, com a dansarina, i més encara com a actriu, l'ànima d'aquest film, que per la resta segueix aquella pauta que la setmana passada assenyalàvem tot parlant d'una estrena recent.

* * *

Roland W. Lee, treballant ara per la Fox i a les ordres del conegut productor Lasky, ens ha ofert, amb la valuosa cooperació de les marionetes de Podrecca, que tant havíem aplaudit anys enrera al teatre Goya, la pellícula *Jo sóc Susanna*, la història d'una noia que cansada ja que amb el pretext d'administrar-li els seus interessos artístics, s'oblidin de la seva personalitat de noia, al final crida el que fins aleshores havia sentit dir sempre als seus protectors: «Jo sóc Susanna!»

La història és dita en una tonalitat rosada un xic empalagosa, però concedirem que el film és fet amb intelligència. Demés, hi ha l'actuació dels famosos ninotets del gran artífex italià, que donen un gran to al film, el qual a estones sembla, tot jugant amb els paral·lelismes que estableix entre els actors i els ninotets, tocar ambients pirandel·lians. Tanmateix això, que s'arriba a apuntar molt lleugerament, no progressa, i el film queda terra a terra, com una història capaç d'emocionar solament les admiradores dels films de Janet Gaynor.

JOSEP PALAU

PUBLI·CINEMA

Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79681
De les 3 tarda a la 1 matinada

A VENECIA
Divertit dibuix Terrytone

LA DONA MODERNA I ELS ESPORTS
Documental Paramount

NOTICIARI FOX SONOR
Notícies d'Espanya

NOTICIARI FOX SONOR
Internacional

ELS FLAMENCS
Catifa Màgica Movietone

KURSAAL AVUI i tots els dies

Dues grans produccions en un mateix programa

DOS NOCHES

JOSÉ CRESPO, CONCHITA MONTENEGRO,

CARLOS VILLARIAS y ROMUALDO TIRADO

El film hispano-parlat més apassionant, més original i més bell

I la meravellosa comèdia dramàtica

El error de los padres

Flexible com la vida mateixa i emotiva en alt grau. Creació cim de GUSTAV FRÖEHLICH

DUES GRANS EXCLUSIVES DE "SELECCIONES CAPITOLIO"

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL TEATRE

El Teatre d'Oc

Hi ha un teatre d'oc? Es a dir: hi ha en els diferents dialectes de la llengua d'oc un repertori de peces de tots gèneres suficient per a alimentar escenes regulars — i cal entendre amb això peces que tinguin un valor dramàtic igual a la mitjana dels teatres estrangers? Però això pot voler dir també: existeix una tradició teatral pròpia dels pobles d'oc? una forma d'espectacles, una concepció del drama, una sensibilitat dramàtica especial d'aquests pobles meridionals?

Hom veu que aquesta pregunta és complexa; és, goso dir, prismàtica i d'uns quants angles de refracció.

Vegem-la d'antuvi sota el primer angle. Senzilla qüestió d'estadística i d'organització: no? Doncs bé, no es pot pas dir, en bloc, que hi hagi un teatre d'oc en aquest sentit. Hi ha un teatre català, és incontestable. Hi ha hagut assaigs, hi ha repertoris més o menys abundants de teatre provençal, gascó, llemosí, etcètera; però aquestes regions del nostre comú Migdia no tenen companyies ni escenes regulars per a donar a aquest magre, però sovint interessant, capital dramàtic tot el seu rendiment.

Sembla que el geni teatral hagi estat menys generosament concedit als nostres occitans que la lírica o l'èpica, per exemple.

Adhuc a Catalunya, un Guimerà pot ésser comparat — a despit de totes les seves qualitats eminents — per la puresa, la grandesa, la perfecció artística, a un Mistral. El teatre català — que és l'únic organitzat, l'únic que té un repertori modern divers i abundant —, no ha tingut el seu Shakespeare, ni el seu Racine, ni àdhuc el seu Molière.

Juliette Dissel

Amb tot, s'hauria pogut muntar, de temps ençà, una organització interregional de *teatre occità* que hauria poat en tots els repertoris dialectals, que hauria pogut passejar d'un lloc a l'altre el millor de cada escena local i contribuir així, al mateix temps que al desvetllament d'un gust per al teatre nacional endormiscat en l'ànima dels nostres compatriotes, a llur millor coneixement mutu i a la formació d'una consciència comuna.

Fa alguns mesos que s'ha pres aquesta iniciativa i ho ha estat a París per una dona que farà figura de precursor, si troba l'ajut de què té necessitat i que mereix. L'anàlisi del seu programa em permetrà d'encadenar a la solució de la qüestió que acabo de plantejar sota el seu primer aspecte, la resposta que crec que s'ha de donar quan es considera la mateixa qüestió sota una altra cara: existeix una tradició, o una sensibilitat dramàtica especial dels pobles de llengua d'oc?

L'organització que s'intitula el Teatre d'Oc i que ha fundat Juliette Dissel, té per finalitat la formació d'una companyia ambulant i el muntatge d'un repertori d'espectacles i de drames que permetin als pobles occitans de pendre consciència de llur capital escènic i escampar-ne el coneixement tant a França com a l'estranger. Crec poder concretar així el pensament de la fundadora. Tindrem doncs, a França almenys, les *tournées* Juliette Dissel, o del Teatre d'Oc, com tenim les *tournées* Baret o les de la Comèdia Francesa.

I vetaquí en què consistiran segons el programa de la seva organitzadora:

1.er Conferències per autors del Migdia sobre un tema meridional. Entre els conferenciants inscrits, citem Marcel Prévost, Emile Ripert, Armand Praviel, Charles-Brun, Jean Camp, André Lamandé, Fernand Laudet, Marie Gasquet.

2.n Espectacles tallats, compostos de recitals, cants i danses del folklores provençal, català, llenguadocià, auvernyès, llemosí, gascó, presentats per artistes en abillament regional estilitzat i adaptat.

3.er Representacions teatrals a l'aire lliure, en oc o en francès, per professionals del Migdia, com Madeleine Bréville-Silvain, de l'Odéon; Marcelle Gabarre, de la Comédie Française; Irma Perrot del Théâtre de París, i jo mateixa; Gautier-Sylva, de l'Odéon; Paul Méric, de les Tournées Baret; Viannene, de l'Opéra Comique; Vignal i Mendives, cantors basco-bearnesos.

4.t Felibrades i festes típiques.

En 1930, a propòsit de la *Mireia* adaptada a l'escena per Giran, jo havia proposat alguna cosa d'anàleg en aquestes mateixes pàgines. La fundadora del Teatre d'Oc afegeix algunes precisions, que crec útil de transcriure:

«El Teatre d'Oc (que té el seu estatge social a París, rue de la Sorbonne, 4-6), no té sala; es desplaçarà a petició dels directors de sala, dels ajuntaments, dels comitès de festes i dels diversos grups que, tant a París com a la província, sostenen l'esforç dels artistes. Els del Teatre d'Oc són tots professionals originaris del Migdia i conserven l'amor a llur terra natal. Les obres interpretades seran de temes meridionals, camperols de preferència, car nascuda d'una antiga família pagesa, crec en les virtuts de la terra i de la raça. — No sempre serem creadors, sinó que sovint rependrem obres característiques inspirades per l'ànima provençal, llenguadociana, catalana, gascona o llemosina.»

Abans que Juliette Dissel, fa més de deu anys, l'estiu de 1923, una dama de la societat marsellesa que té el sentit de les coses belles al mateix temps que el de l'organització, havia fet representar *L'Arlesiana* en la seva magnífica propietat de Saint-Antoine (prop de Marsella), per aficionats escollits, provençals tots, que tenien l'*accent* i el foc sagrat. Les decoracions naturals (mas i aire lliure del camp provençal) magnificaven la interpretació calorosa d'aquella petita companyia que aleshores sols treballava per a un centenar de privilegiats. Aquesta interpretació fou represa amb gran èxit en una sala privada alguns mesos després, i l'any següent, altre cop a l'aire lliure. Cito aquest record personal per a demostrar en quin sentit de les realitats recolza l'empresa del Teatre d'Oc, en quin pressentiment difús del públic occità ha de trobar un eco.

Juliette Dissel ha declarat, en altres circumstàncies: «He fundat el Teatre d'Oc per tal de fer conèixer millor la bella llengua que ens ve dels trobadors, i revelar al gran públic, amb els cants i el folklore, l'ànima malenconica, aspra i valenta dels nostres avis.»

Em sembla trobar en les darreres paraules l'ànima de la resposta al segon aspecte de la qüestió que he plantejat en començar aquest article.

Igualment que a Occitània no s'han retrobat poesies èpiques originàries de l'Edat mitjana, però hom ha seguit els rastres d'un sentiment i d'una matèria èpica d'una grandesa comparable a les autèntiques cançons de gesta, l'absència d'un repertori dramàtic no exclou pas l'existència d'una sensibilitat especial dels seus pobles en matèria de teatre. Han mancat les circumstàncies per a afavorir l'eclosió d'una tragèdia, d'una comèdia, d'un drama líric pròpiament occitans; però se'n poden trobar copiosos indicis en tants d'assaigs locals que s'han manifestat en el transcurs del temps, en les restes encara vives dels nostres antics misteris de Nadal (*Pastorales, Pastorets*), en la intensitat dramàtica de les nostres cançons populars, tan sovint i tan admirablement dialogades. Totes les nostres festes populars són essencialment espectaculars.

Ja fa temps que crec que és en totes aquestes manifestacions escampades on cal buscar els elements del teatre propiament occità que encara està per definir i crear. Caldrà tornar a parlar d'aquesta qüestió que em sembla de la més gran importància per al desenrotllament de la nostra personalitat collectiva.

PIERRE-JEAN ROUDIN

LLANTERNA

Congrés soviètic de teatre per a infants

A Moscú, segons conta la *Literaturnaia Gazeta*, ha tingut lloc un congrés d'escriptors dramàtics per a infants. Es tractava d'elaborar les idees directrius que han de guiar les representacions teatrals destinades als infants. Les discussions han estat molt animades i en elles s'ha debatut qüestions importants com el paper pedagògic del teatre per a infants i les relacions entre l'escriptor i el pedagog; la creació de formacions d'actors especialitzades en les obres per a la joventut; la part de les obres clàssiques en aquests espectacles; la llengua i l'estil, problema aquest darrer particularment greu, ja que una relaxació en l'expressió pot tenir conseqüències funestes per a l'esdevenidor de la cultura.

Tots els reunits han estat d'acord a desitjar que el teatre per a infants ocupi un lloc independent en el teatre soviètic i que les obres escrites a aquest fi siguin d'un nivell artístic elevat.

El teatre tzigan de Moscú

A la capital de la U. R. S. S. hi ha prop de 20,000 gitanos, antics nòmades — estanyapaelles, venedors d'animals, predictores del futur, etc. —, que el govern té interès a fixar i convertir en obrers. Per a aquesta gent s'ha fundat un teatre, els artistes del qual són també gitanos, sovint nascuts sota els ponts. El govern vol que aquest teatre sigui un instrument de propaganda per a desarrelar les habituds nòmades d'aquella raça. Ha calgut, moltes vegades, ensenyar als actors, no ja l'ortografia, sinó l'alfabet.

Actualment, el teatre tzigan funciona regularment i, a l'estiu, emprèn *tournées* pel país, sobretot a Ucrània, on abunden els gitanos.

Naturalment, a Rússia és considerat el gènere tzigan dels cabarets europeus, com una més de tantes corrupcions de la societat burgesa, que no té res a veure amb el que cultiva el teatre de Moscú.

Demà:
BERKELEY SQUARE
i L'AGE D'OR

ACTUALIDADES
EL MUNDO EN 55 MINUTOS
Rambla Catalunya, 37 - Telèfon 11701

AVUI: GRAN SETMANA DE REPORTATGES I REVISTES
«Perdidos en el mar»
«Destructores»
Doble Revista Femenina
Pathé Journal

SETMANA VINENT
EL CINEMA RETROSPECTIU
Cintes de l'any 1905, comentades amb humorisme
Sempre sessió contínua de 3'30 a 12'30
Sempre una pesseta l'entrada

Pierre Corneille

La dèria commemorativa que, aquests darrers anys, és més viva que mai, ens fa fixar en un tricentenari que, si altra cosa no, té l'avantatge de cridar l'atenció sobre un dels grans noms de la literatura dramàtica. Volem dir el de l'autor francès Pierre Corneille.

Pierre i Thomas Corneille, tots dos poetes, però el segon mediocre, nasqueren, a començos del 1600, a Rouen, i des de la més jovençana edat es sentiren atrets per la literatura; però si el nom de Thomas és recordat encara alguna vegada, ho és per reflex del germà genial més que pels seus mèrits intrínsecs.

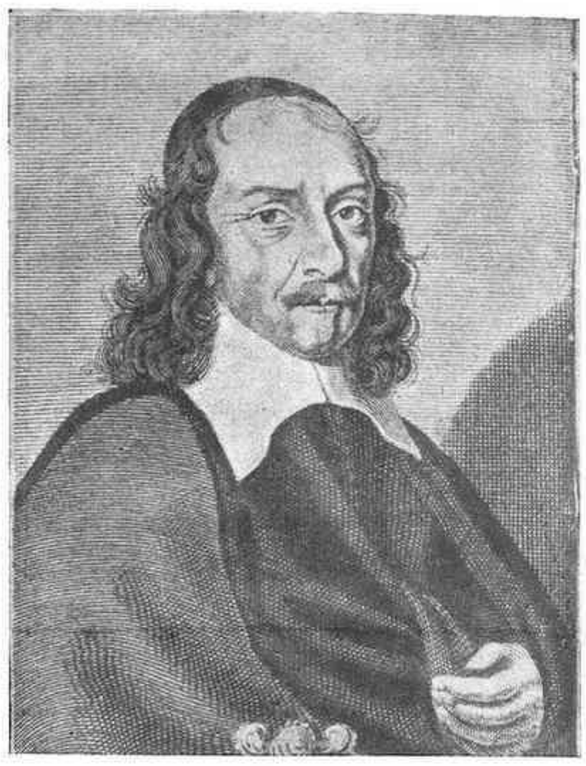

Corneille, per Michel Lasne

Aquesta primavera es recorda a França el tricentenari de la representació de la seva primera obra mestra, *Le Menteur*.

Però quin camí més ple de dificultats no hagué de recórrer l'autor abans d'arribar a aquesta cobejada fita! Ja en 1629 — quan tenia vint-i-tres anys — tingué la fortuna de veure representat a París, en el teatre de l'actor Mondory, comediant transhumant — aleshores a França no existien, com avui, les companyies fixes de cada teatre —, una de les seves obres: *Mélite ou la fausse lettre*. La seva comèdia fou ben acollida, qui sap si perquè era d'un nou gènere. En efecte, contràriament al que era usual en tots els països, la nova obra no provocava la rialla, no havent-hi personatges ridículs com paràsits o bufons. Corneille havia anat de dret al sentit realístic de la vida. Malgrat la inexperiència d'un ofici en el qual feia els seus primers passos, creava un personatge fins aleshores inèdit, el d'una noia sense diners i astuta, que, espiant la mestressa, reix a pendre-li els seus adoradors, fins al punt de poder caçar-ne un, amb el qual es casa. Però malgrat l'èxit amb què havia estat acollida aquesta idea original de la *suivante*, i sobretot a causa de les altres tres o quatre obres que havia hagut de tancar en el seu calaix sense poder-les veure representades, Corneille no s'havia estat de traslladar-se de Rouen a París cada setmana. Naturalment, hi anava per tal de veure Mondory i constatar la moneda que s'havia apilat sobre la seva taula. Però havia d'adonar-se que, tot i el favor amb què havia estat rebuda la seva *Mélite*, Mondory no tenia gaires ganes de dur a l'escena altres obres seves.

L'actor estava sota la protecció d'una gran família amant del teatre, els Liancourt, i aleshores Corneille es girà també a aquests mecenas amb l'esperança de fer-se obrir les portes de l'Hotel de Bourgogne, on representaven els comediants reials.

Les preocupacions materials no eren les úniques que torturaven el jove autor dramàtic. La freqüentació dels actors, l'audició de les obres d'altri, les converses amb la gent d l'ofici, li havien obert els ulls sobre la manera de construir una obra teatral, sobre el respecte a la regla de les tres unitats establerta per Aristòtil. Corneille fou acusat de no respectar aquesta regla, tant que s'ha dit que, per a ell, «unitat de lloc», per exemple, volia dir «mínimum de variació de lloc». Precisament, el seu *Cid* fou objecte de dures crítiques per aquesta raó, i sotmès al judici de l'Acadèmia!

* * *

Malgrat algun moment de descoratjament, ja que les circumstàncies semblen voler obstaculitzar-li la carrera, Corneille persisteix, i vetaquí que la fortuna comença a somriure-li.

En la primavera del 1633, Lluís XIII anà a les aigües de Forges a reforçar la seva fràgil constitució. Els metges li aconsellaren que es distragués amb representacions teatrals, i per seguir aquesta prescripció, fou construït un escenari en el palau on vivia el rei. L'autor triat fou Mondory, el qual recità, en presència de Lluís XIII, *Mélite* i dues peces més de l'autor de Rouen, *La Veuve* i la *Galeria du Palais*, comèdies que van agradar molt al rei. No calia més perquè els dos *imbrogli* fossin repetits a París i fessin cèlebre el jove Corneille.

Però així i tot no li mancaren noves tribulacions, com la del *Cid*, que ja hem esmentat. Richelieu, que havia assistit, al teatre de Vosges, a les representacions de les obres de Corneille, tingué l'estrafolària idea d'escriure, també ell, una obra teatral en cinc actes, i construïda la trama a la seva manera en confià la redacció de cada acte a cinc poetes diferents, i deixant la revisió total de l'obra a Corneille.

L'art dramàtic francès, abans de Corneille, consistia més en diversions i espectacles que en representacions de la vida i estudis de caràcter; res d'acció pròpiament dita ni de problemes psicològics i dramàtics. Per això Corneille és considerat amb raó, a França, el veritable creador de la tragicomèdia clàssica, per bé que en les seves primeres obres hi hagi encara traces del que era el teatre abans d'ell.

ATHOS NOVELLIS

UNA PEL·LÍCULA QUE ES POT RECOMANAR FERVOROSAMENT

MARIA
con
ANNABELLA
U FILMS

FRITZ LANG
ha dit d'ella:
«Des del naixement de la pel·lícula sonora mai no he vist una realització tan poètica i amb tant d'encís.»

LLEGENDA HONGARESA DE
PAUL FEJOS

MARIA
ÉS UNA PEL·LÍCULA INNOVADORA
Eliminat el diàleg gairebé per complet, parla l'únic i meravellós llenguatge de la imatge i del gest
UN POEMA D'IMATGES

El propvinent dissabte, presentació al
Fantàsio

CATALUNYA
Un extraordinari programa

REMOSATAN
La lluita per la vida a la selva malaia
i

PROGRAMA
FOX

Demà divendres, dia 18 estrena al
Capitol
FOX
EATHER ANGEL NORMAN FOSTER
RALPH MORGAN
HERBERT MUDIN

EL EXPPESO DE ORIENTE
i
Pimienta y más pimienta
amb
Victor Mac Laglen
Edmund Lowe
i Lupe Velez
Un títol i un repartiment prometedors
PROGRAMA FOX

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

UN SAVI HA MORT

Julià Ribera i Tarragó

Fa poc — el dia 2 de maig — ha mort a Carcaixent, població de la Ribera valenciana, el savi arabista Julià Ribera i Tarragó.

El senyor Ribera havia estat catedràtic de la Universitat Central (només a Espanya hi ha Universitat Central), era membre de l'Acadèmia Espanyola, també ho era de l'Acadèmia de la Història... No obstant, els diaris de Madrid, en general, han despatxat la notícia de la seva mort amb una gasetilla estereotipada: raó de més perquè en aquestes columnes li dediqui hom una atenció més especial.

Havia nascut a la mateixa població de Carcaixent l'any 1858. Després d'estudiar a la ciutat de València el batxillerat i la carrera de Dret, es va traslladar a Madrid, on va seguir els estudis de filosofia i lletres, especialment de llengua àrab, sota la direcció de Francisco Codera. Catedràtic de la Universitat de Saragossa primerament, ho fou després de Madrid. Va explicar sucessivament llengua àrab, història de la civilització de jueus i musulmans i literatura aràbiga.

La tasca del senyor Ribera es significa, per una banda, en la formació dels deixebles. Deixeble d'ell fou Francesc Pons i Bohigues, també de Carcaixent, arabista malaguanyat després d'haver publicat estudis notabilíssims. Deixeble d'ell ha estat Miguel Asín y Palacios, les obres del qual són estimades universalment entre els perits. Deixebles d'ell han estat, així mateix, altres erudits que conreen aquesta branca de disciplines aràbigues no massa sobrades de conreadors.

Per altra banda, la tasca del senyor Ribera es posa de manifest en la prou nombrosa llista dels seus llibres, elaborats i publicats molts d'ells quan els investigadors i els erudits no podien comptar amb les relatives — i tan relatives! — facilitats amb què poden comptar actualment. En aquesta part de la tasca arabista del senyor Ribera, cal remarcar dues notes: la primera, que no reduïa l'arabisme a l'estudi una mica idolàtric de l'idioma; la segona, que prescindia tot el possible de la història política per a fixar-se en la història interna, en els fets de cultura, en les institucions, etc. Així varen anar naixent els seus llibres sobre l'ensenyança i la bibliofília entre els musulmans, sobre els orígens del Justícia d'Aragó, sobre els orígens de la filosofia de Ramon Llull, sobre altres temes i — darrerament — sobre la música popular medieval espanyola i les seves relacions amb la música europea, treballs que suscitaren molts comentaris.

L'any 1927 el senyor Ribera va demanar la jubilació i es va retirar a Carcaixent. Home d'una gran modèstia personal, volia passar els darrers anys de la seva vida lluny de les esferes oficials i a prop de la terra nadiva, a prop dels seus horts de tarongers. Perquè l'illustre professor no era solament un propietari, sinó un agricultor que es preocupava dels seus camps i que procurava millorar-los, assajant noves espècies de taronges i implantant nous mètodes de llaurança... Alt, corpulent, amb la seva barbeta blanca i amb la pell torrada pel sol, quan es trobava entre els tarongers no deixava de recordar aquells musulmans del País Valencià que sabien fruir de la natura i escriure versos o filosofies...

El retorn material i definitiu del senyor Ribera al País Valencià va coincidir amb un retorn als estudis d'història aràbigo-valenciana que havia fet en la seva joventut, principalment a la revista *El Archivo*, de Roc Chabàs. Ell mateix—en una conferència donada al Centre de Cultura Valenciana—ha explicat de quina manera les circumstàncies de la vida l'anaren allunyant d'aquelles matèries aràbigo-valencianes per a induir-lo a treballar en altres matèries de caràcter més general o més abstracte.

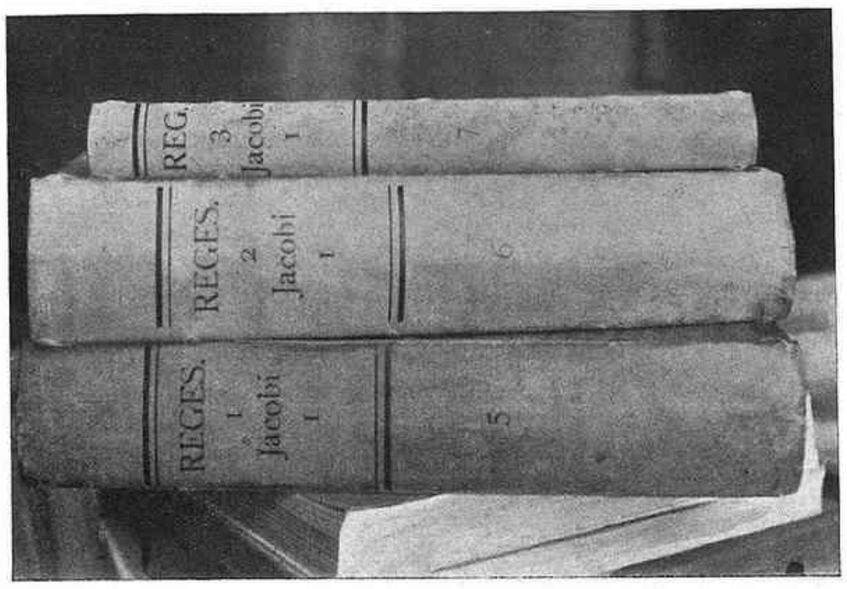

El «Llibre del Repartiment» del País Valencià, que es conserva a l'Arxiu de la Corona d'Aragó

Poc després—l'any 1929—donava una altra conferència a Lo Rat Penat. Aleshores, va parlar en la llengua del país. I s'excusava de parlar-la malament amb aquestes paraules:

—Si val la veritat, no sóc dels valencians que a sa casa i en família hagin abandonat la llengua paterna. He viscut més de cinquanta anys en terres castellanes, i a ma casa, en família, s'ha parlat sempre en valencià. Però lluny de València i isolat de contactes valencians, la meva manera de parlar és necessàriament pobra, com la de la barriada on em vaig criar en un poble de la Ribera, i barrejada de castellanismes, sense la finor ni l'elegància pròpies de converses literàries o erudites que es nodreixen amb la lectura d'obres clàssiques.

I tot seguit parlava de l'abast dels idiomes, confessant—ell, membre de l'Acadèmia Espanyola—que «ni escrivint en castellà sobre les matèries de la nostra vocació, no es troba públic en el món, perquè hi ha molts erudits estrangers que es dispensen d'apendre l'espanyol perquè creuen poder passar-se sense la ciència espanyola.»

El fet és que el senyor Ribera va rependre, en aquests anys darrers de la seva vida, una sèrie de treballets—petites monografies—sobre personatges de la València musulmana, sobre qüestions de toponímia i sobre qüestions filològiques. Es una llàstima, una veritable llàstima, que el doctíssim arabista no hagués dedicat més activitats del seu viure laboriós a escatir l'origen, les modificacions i la significació de moltes paraules genuïnament valencianes, de procedència més o menys aràbiga i que, per tant, no podien ésser escorcollades a fons per qualsevol filòleg. Els seus articles sobre toponímia són interessantíssims i han establert noves normes per a escriure el nom de moltes poblacions valencianes.

Però l'obra que més va ocupar els anys finals de Julià Ribera i Tarragó ha estat l'edició del *Llibre del Repartiment*. Aquest llibre—com ja sap el lector— és el llibre on consta la distribució del País Valencià que va fer Jaume el Conquistador entre els que l'acompanyaren a la conquista. Com ha dit el mateix Ribera, és el document històric més valencià dels nostres arxius, perquè s'hi parla dels valencians que mai no s'havien mogut de València (fent-se, arribat el cas, musulmans) i dels valencians que varen començar a ésser-ho per l'ocupació, dels quals procedeixen els actuals. Document escrit en un llatí ple d'arabismes, no havia pogut ésser estudiat degudament. Consta de tres volums de paper que es conserven a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i, per bé que Bofarull en féu una edició, Ribera la trobà inaprofitable, per la qual cosa en una d'aquelles conferències proposava que es fes una edició fototípica subvencionada per les corporacions oficials valencianes. I així s'està fent, no sense que el llibre famós sortís temporalment de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, tret amb permís ministerial pel senyor Josep Sanchis Sivera. L'illustre arabista de Carcaixent no sols ha establert l'ordre de les pàgines—que era alterat en els tres volums —, sinó que, poc abans de morir, ha acabat el pròleg per a l'edició. Els que el coneixen diuen que és un treball ple de doctrina i de suggerències, digne d'un home tan savi.

Savi, sí. I reconegut com a tal en medis llunyans. Així, l'any 1929, el Congrés d'Història celebrat a Oslo va nomenar el senyor Ribera membre (en són solament sis) del Centre Internacional d'Història de les Ciències, amb seu a París. Darrerament, amb motiu del 14 d'abril, el govern de la República Espanyola li va conferir la banda de l'Ordre de la República.

Per cert que els diaris dretistes de Madrid, en fer la necrologia de Julià Ribera i Tarragó han omès aquest detall. Per què? Perquè essent l'insigne arabista un home de dretes (per bé que no gregari i sí amb idees pròpies), resultava doblement remarcable la justícia dels republicans. I la justícia republicana convenia ocultar-la bondadosament...

ALMELA I VIVES

LLEGIU EL LLIBRE DE GRAN EXIT

DESPRÉS DE CALLAR EL CANÓ

EL LLIBRE DE LA POST-GUERRA

PER LLUIS ELIES

Preu: 4 pessetes

Administració i venda:

Llibreria Catalònia

3, Ronda de Sant Pere, 3

CAMISERIA FITO BARCELONA

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu

JAUME I, 11
Telèfon 11655

VARIETATS

Consells de Màxim Gorki

El cèlebre escriptor rus ha hagut d'assumir la tasca de llegir una colla de manuscrits d'autors joves i, a propòsit d'això, dóna, des de les pàgines de la *Literaturnaia Gazeta* de Moscú, uns quants consells a la joventut literària de la U. R. S. S.

La llengua literària. — «La llengua és el primer element de la literatura. Una obra artística que vol revelar, en tota la seva plenitud, el sentit profund dels fets de la vida social, ha d'ésser escrita en un llenguatge clar, net, acuradament triat per al fi que persegueix. Es així com han escrit els autors clàssics. Es la llengua veritablement literària; encara que hagi estat poada en el parlar de les masses populars, es distingeix netament de la seva font; el seu caràcter descriptiu li fa rebutjar, de la llengua parlada, tot el que és degut a l'atzar, als capritxos passatgers, a les alteracions fonètiques, tot el que no correspon a l'esperit de la llengua. La llengua parlada no queda sinó en les frases dels personatges, però només allò just per a caracteritzar-los i donar-los un relleu més net.»

Escriviu contes! — «Es una mala cosa començar la carrera literària amb grans novelles. A aquest costum devem tanta quincalla literària. Cal apendre l'ofici escrivint contes, com ho han fet quasi tots els grans escriptors estrangers i nostres. El conte ens avesa a estalviar les paraules, a disposar lògicament les coses, a tenir un tema clar. No és per res que un escriptor força dotat, al qual vaig aconsellar que escrivís contes per a descansar de les novelles, em respongué que el conte era una forma massa difícil.»

La literatura per damunt de la realitat. — «No sóc partidari del naturalisme, voldria que la literatura s'elevés per damunt de la realitat, que la contemplés una mica des de dalt... La tasca de la literatura és agafar esdeveniments o personatges petits, però característics, i fer-ne alguna cosa de gran, de típic. Aquest era l'objectiu de la literatura en els grans escriptors del segle XIX, en Balzac, per exemple, tan sovint anomenat, però tan mal conegut.»

El secret de Balzac

I ara que ha sortit Balzac. L'escriptor catòlic Jacques Madaule, parlant del *Balzac* d'Ernst Robert Curtius, en el qual veu la més bella *síntesi balzaciana*, després de preguntar-se què resta avui de la gegantina construcció de la *Comèdia humana*, escriu:

«Abandonarem el que, als ulls de Balzac, tenia més preu, per a no quedar-nos sinó amb el quadro exacte i vivent de la França dintre 1800 i 1850? Farem de Balzac, després de tantes crítiques, l'ancestre de la novella realista i de la novella naturalista? Gràcies siguin donades a Curtius per tal com, amb el seu llibre, ha fet impossible d'ara endavant que es cometi aquest error. No és l'observador, sinó el visionari, el que ens invita a considerar. L'home del secret, l'adepte de l'ocultisme, el teòric de l'energia, no és un simple observador dels costums del seu segle; és un home vivent que aplica tot el seu dinamisme a abraçar la societat humana, fent al revés el gest del seu contemporani Maurice de Guérin, que s'abandonava a abraçar la naturalesa. A la passivitat de l'un, respon la prodigiosa activitat de l'altre. Però el resultat, per bé que molt diferent, és sempre l'acord perfecte del subjecte i de l'objecte que consagra les obres del geni.»

Perles

La novella per *entregas*, el *roman-feuilleton*, és indubtablement el gènere més ric en *perles*. Ara, potser, l'ha vingut a substituir el periodisme, que en el temps del gran furor d'aquell gènere no havia adquirit la importància d'avui.

Heus ací una col·lecció de perles, la majoria de les quals ha recollit Pierre Noriey en un assaig publicat al *Crapouillot*:

D'Alexandre Dumas pare:

«—Ah! ah! — digué en português.» (*El Collar de la reina.*)

«Salvator diposità sobre el front de la noia un bes tan cast com el d'un raig de lluna.» (*Els mohicans de París.*)

«El que bategava sota la seva mà, era l'artèria dels seus dits.» (*El comte de Monte-Cristo.*)

«En menys de deu minuts, la guineu havia escanyat disset gallines i dos galls. Dinou vegades homicidi!» (*Memòries.*)

«L'aigua es compon de 33 parts d'oxigen i 67 parts d'hidrogen.» (*La tulipa negra*, l'acció de la qual passa al segle XVII.)

«A Austerlitz, Napoleó ordena que es trenquin a canonades els estanys glaçats on s'han retirat els russos... I els 25,000 russos mossegaren la pols.» (*Memòries.*)

«—Sou — digué Colbert — tan espiritual com M. de Voltaire.» (*El vescomte de Bragelonne.*)

De Ponson du Terrail:

«Semblava que la seva parpella dilatada tingués el do de veure.» (*Rocambole.*)

«Ella el mirà amb un matís de respecte i d'indiferència a la vegada.» (*Id.*)

«—Té, aquí tens 100,000 francs — digué el comte allargant una cartera a la dona —. Es tot el que porto a sobre avui.» (*Id.*)

«El seu barret abonyegat, estripat, ja no tenia figura humana.» (*Id.*)

«Tenia aquell meravellós accent mig espanyol, mig anglès, que acusa l'origen brasileny.» (*Id.*)

«Vull enviar-lo a les illes Marqueses... el vendrem a bon preu a algun pell-roja.» (*Id.*)

«El general, creuat de braços, llegint el seu diari...» (*Id.*)

D'A. de Bast:

«Josep posà un genoll en terra i deixà sobre aquella mà blanca i grassoneta com la de la Venus de Milo el més respectuós dels petons.» (*El lladre.*)

Del novellista belga Léopold Stapleaux:

«Duia una jaqueta i una armilla de quadros, amb uns pantalons del mateix color.»

«D'ençà de la mort de la seva dona que tant havia estimat, el general havia envellit ràpidament. A l'època en què passa la nostra història, tenia seixanta-cinc anys i n'aparentava el doble.»

LA CONQUISTA DE L'AIRE

Un precedent literari

Això, que avui ens és un fenomen normal, a l'abast de tothom, i que anomenem la conquista de l'aire (ja podríem començar a dir-ne la conquista del *cel*), no és pas una cosa d'avui tammateix. Emprant una locució estereotipada, «l'aspiració aèria és tan vella com la humanitat». Hem dit aspiració aèria englobant-hi tot allò que significa, ja valent-se dels m.s pesats que l'aire, ja dels menys pesats que l'aire, navegació o aviació. I diem aspiració, per a expressar la idea i el desig més que no pas la realització; car aquesta sí que és dels nostres temps;

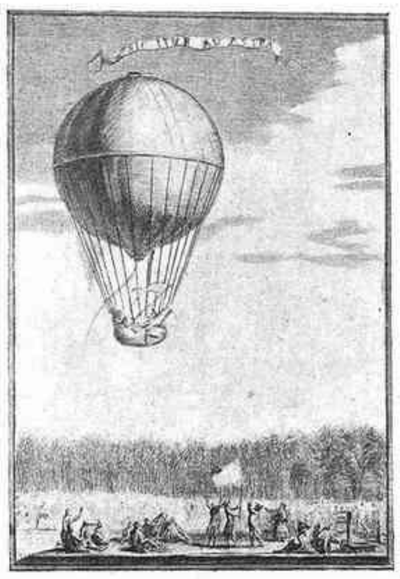

Diuen si Barcelona és la primera ciutat de la Peninsula que veié un home encelar-se. L'any 1784, apareix editat a Barcelona un opuscle relatiu a ascensions en aerostat, per un tal Gamborino, el mateix gravador, potser, de la portada que reproduim (i que devem a les bondats del senyor M. Rocamora). Vegeu el lema: sic itur ad astra, divisa del blasó dels Montgolfier. Un dels primers navegants aeris, el famós Blanchard, que hi guanyà molts diners, quan féu la primera ascensió (la féu al Camp de Mars) escrivi a les banderoles del seu aparell i als bitllets d'entrada, la mateixa divisa. Li feren aquesta broma coent:

Au Champ-de-Mars il s'envola,
au champ voisin il resta là.
Beaucoup d'argent il ramassa;
Messieurs: sic itur ad astra.

o almenys, no s'ha reconegut que l'home, abans d'ara («ara» vol dir més d'un segle) s'hagi encelat per mitjans mecànics.

Això no és novetat per a ningú. Tothom coneix, amb més detalls, o amb no tants, que la conquista de l'aire no fou un acudit o una invenció de les generacions de l'Edat contemporània. Altrament, ja diuen que no hi ha res nou sota el sol: *nihil sub sole novum*. La quimera ve de lluny. Qui no sap la llegenda de Dèdal i d'Icar? Qui no ha sentit parlar de les «teories» de Roger Bacon, tractant de la possibilitat de fer una mena d'instruments volants, gràcies als quals l'home viatgi pels aires? També es digué que Joan Muller (savi alemany del XIV-XV) havia construït una àguila artificial que, llavors de l'entrada de Carles V a Nurenberg, va volar davant de l'emperador — i quan aquest va néixer, Muller feia anys que era mort! —. Així mateix, li és atribuïda la construcció d'una mosca de ferro que volava, i després d'algunes evolucions es posava a la mà de son amo. Sobre això ens informa cert llibre de Mr. Arthur Mangin, titulat *La Navigation aérienne*, de la segona meitat del segle XIX. Hi ha també John Wilkins, bisbe presbiterià de Chester, al segle XVII, que en *Descoberta del nou món* sustenta la possibilitat d'una navegació aèria, fonamentada en el principi de la navegació ordinària. I en *Dèdal* propugna la possibilitat d'atènyer els camins de l'aire mitjançant un «carro volador» (és a dir l'aeroplà).

Es també del domini comú l'afany de Leonardo de Vinci maldant a realitzar el vell ideal de la conquista aèria per certs mecanismes, els dibuixos dels quals ens han estat retrets sovint.

No és tan sabut un curiós antecedent o precedent literari a què ens porta el susdit Arthur Mangin. Ho qualifiquem de literari, puix que d'altre qualificatiu en manca la seguretat. Amb els nostres ulls hem vist el text que fa referència a una provatura de vol realitzada per l'astrònom i geògraf pitagòric Arquitas, de Tarent. Si agafeu les *Nits àtiques* d'Aulus Gellius, llibre X, capítol XII, podreu llegir el tros on parla de la gesta d'aquell savi. Aulus Gellius recull en les seves *Nits* el que li contaren sobre fets meravellosos de tota llei, bo i declarant que no se'n fia i que costa de donar-hi crèdit. Quan parla d'Arquitas, diu que allò que hom li atribueix no és menys meravellós, i alhora no és tan inversemblant; hom en concep més la possibilitat. Addueix el testimoni de «molts dels nobles grecs» i del filòsof Favorinus, «seguidor molt fidel de les memòries velles». I què diuen aquests testimonis? Doncs asseguren que Arquitas construí una mena de colom artificial, de fusta (un més pesat que l'aire), que va volar per «una certa llei i disciplina mecànica». Aquell colom es mantenia en suspens per una traça d'equilibri i era mogut per un esperit tancat a dins. Aulus Gellius reporta, en grec, les següents paraules de Favorinus: «Arquitas de Tarent construí un colom de fusta que volà. Un cop cessat, no reprenia el vol; el mecanisme s'aturava allí.»

Horaci també se'n fa ressò. Preneu les seves Odes, i en la número 28, llibre I, dedicada a Arquitas, llegiu:

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
mensorem cohibent, Archyta,
pulveris exigui prope litus parva Matinum
munera: nec quidquam tibi prodest
aerias tentasse domos, animoque rotundum
percurrisse polum, morituro.

Segons els comentaristes, es tracta d'un individu, un mariner, que troba, mal enterrat, el cadàver d'Arquitas vora la costa de Matinum, i li adreça aquestes paraules: «Junt a la costa de Matinum, o Arquitas, una misèria de pols t'empresona, tu qui acanares la mar i la terra i l'arena sens nombre: moridor, no et val *haver escandallat les mansions aèries* i descrit l'esfera celeste.»

Heus ací, als precedents de l'aviació o de la navegació aèria vulgaritzats, un de no tan sabut, i que oferim als qui s'abelleixen d'aquestes coses.

Com antecedent literari és indiscutible. Però és, només, «literari»? Es fantasia pura; és una llegenda sense contingut real? Per a d'altres l'àrdua sentència.

LLUÍS BERTRAN I PIJOAN

(*Graval, arxiu de l'autor*)

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Via Laietana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

RICINO GOLOSO DELICIOSO PURGANTE

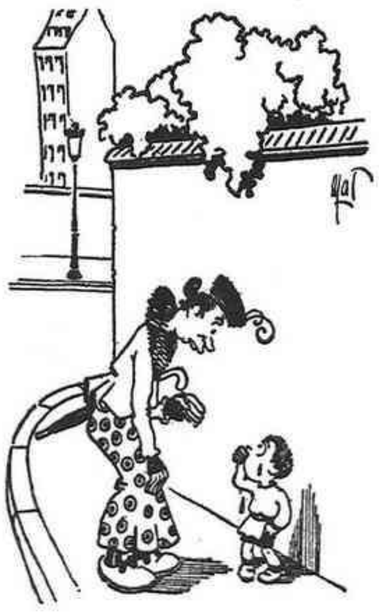

—Per què plores, maco?
—Perquè el meu germà fa vacances i jo no.
—I per què no fas vacances?
—Perquè encara no vaig a estudi.

(*Ric et Rac*, París)

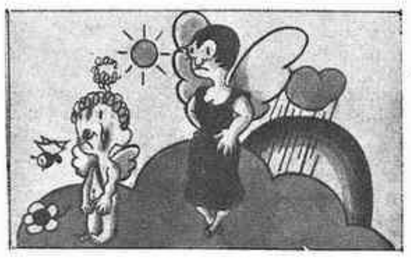

L'ANGELET ENTREMALIAT

—Brutícies! Ja t'ho havia dit que no anessis a jugar a l'arc de Sant Martí.

(*Marianne*, París)

—Ara que ja sabeu nedar, em fareu un favor si firmeu en el meu àlbum.

(*Le Rire*, París)

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions

I. Mallol

La pintura gràcil i abundant de Mallol topa amb una reserva considerable. Aquesta és allò que genèricament s'anomena escola d'Olot. Hem de convenir que s'han esgotat les possibilitats artístiques d'aquesta intensa producció que un dia tant va fer pel nostre art. Actualment perseverar en la tècnica i en els temes als quals ens referim, és potser únicament anar tirant de quelcom que posseeix uns prosèlits incondicionals no aptes per a res que no representi la cosa pastada, determinada de dalt a baix i renyida amb l'autèntica transcendència pictòrica.

Mallol — quin dubte hi ha — és un pintor dotat per a captar en l'ofici tota la perfecció i tot l'endolciment que aquella escola ha definit. Es a dir, dintre l'especialitat, té els requisits necessaris no tan sols per a figurar-hi, sinó per a fer-ho a tall d'astre de primera magnitud. Això no vol dir, però, que per aquest fet, davant la seva exposició de La Pinacoteca, modèlica entre les seves, hàgim de llançar les campanes al vol ni de proclamar cap meravella. Solament seria així encarrilant les coses cap el seu cas particular. Altrament, examinant les teles en el sentit amb què devem fer-ho, hem de confessar que tot i creient en aquelles dots reconegudes, Ignasi Mallol no aporta al nostre moviment pictòric cap motiu per a enrobustir-lo i es limita a seguir el seu camí amb la mateixa docilitat dels seus paisatges i del món patriarcal del seu art.

Carme Cortès

Carme Cortès, en aquesta exposició de Can Parés, ha cristallitzat en la seva obra el que li mancava per a esdevenir, ja aconseguida la normalitat, perfectament digna d'ésser tinguda en compte pel futur de la nostra pintura. Serveixen per a justificar aquestes paraules les tres teles del fons de la saleta.

Es incontestable que quan per la concepció i per la paleta d'un artista desfila el procés, integralment ben portat, de la conjuminació d'elements, l'estabilitat d'aquests i el triomf d'un color, s'aconsegueix aquest to al qual Carme Cortès arriba després d'una constància tan gran.

La pintura de Carme Cortès és un ritme ininterromput que fineix en l'eclosió d'un color que arriba per obsessió, per allucinant fortalesa.

Un altre factor que valoritza l'obra de la pintora és una constant sensibilitat aplicada en la seva forma normal, és a dir acceptant els interessos immanents de tots els accessoris que formen en conjunt un escenari pictòric.

Marian Pidelasserra

Aquesta tongada a la qual els pròxims Salons de Primavera posaran el segell de clausura, ens ha donat tanta pintura i tan notable molta d'ella, que la presència de les darreries sembla haver de denotar un lògic lassament. Per si això tingués un vague vestigi de realitat, Pidelaserra se n'ha erigit en contradictor amb l'exposició que ha inaugurat a les Galeries Syra. L'esmentada exposició consta de quaranta unitats que són quaranta moments pictòrics d'unes grans amplitud, envergadura i qualitat.

Pidelaserra ostenta, dintre el concert de la pintura catalana moderna, un d'aquells papers que acostumen a passar a la història amb una legítima importància. Ha circulat amb la fuga de la joventut abrusada per l'instant que s'acomplien meravelloses revolucions. S'apagà més tard per a l'art. I en reprendre l'activitat, situant-se en el moment actual, se'ns apareix un pintor, per al qual el forat dels anys no existeix. Mai no havia estat tan impressionant ni havia arribat a vibrar tan intensament.

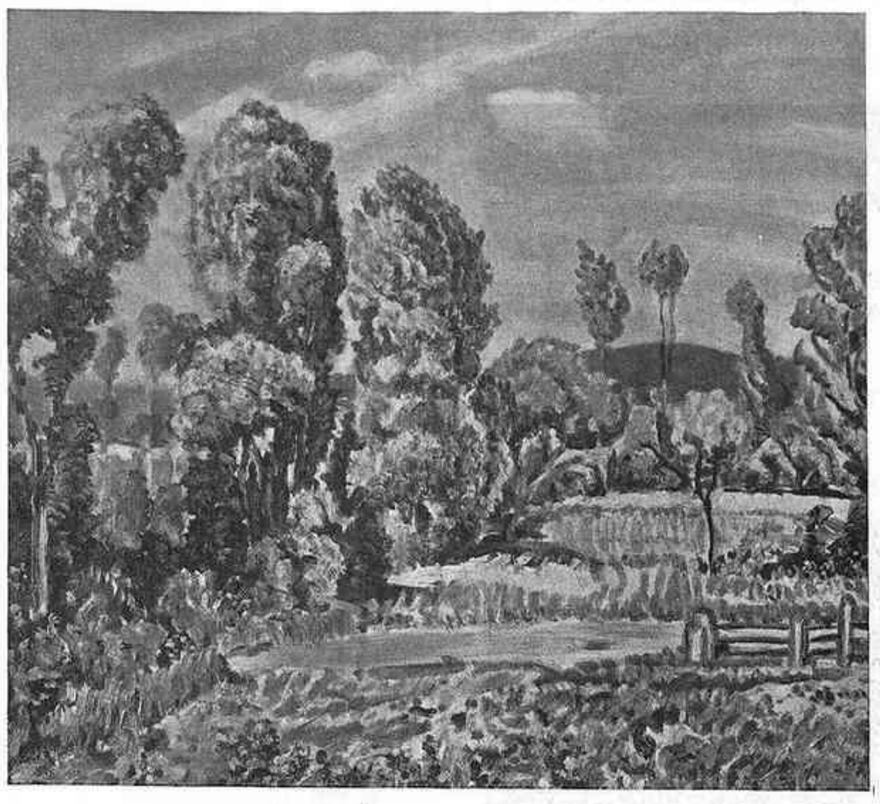

M. Pidelaserra — Arbrat de la cleda

Pidelaserra s'ha abocat materialment sobre el paisatge català i n'ha extret tot el que durant anys i panys de silenci havia somiat d'una manera positiva. Per això, davant el fet de la cosa en curs d'execució, el pintor viu en un autèntic paradís i desferma totes les seves facultats galvanitzades per una inactivitat que ha resultat en benefici d'elles.

Carme Cortès — Noia davant la taula

El paisatge de Pidelaserra és l'experiència unida a la retina i a una força de dicció ben poc corrent entre la gent d'ara.

L'autor viu més a la vora de la revolució que de l'estereotipament que diuen que dóna la fisiologia avançada. Es nou en la seva varietat, subjectiu quan es presenta la necessitat d'anorrear una personalitat dubtosa emanada del model i dintre l'objectivitat adquireix una visió pletòrica de grans belleses.

Pidelaserra excelleix en el panteisme paisatgístic. Hivern i estiu, muntanya i pla, troben un idèntic ressò en la seva concepció. Arreu hi ha la mateixa quantitat d'amor i d'entusiasme, de sabor racial i d'ambient. Traspassos d'hora, subtilitats d'aire i frescors naturals, tot té el seu llenguatge, la seva dicció especial, la dosificació d'esperit en el punt dolç.

Ventijol és un cant daurat que cau sobre una cosa prima de si, en la qual cal observar la presència meteorològica. *Les Garberes* és l'hora determinada, la del repòs patriarcal sobre un camp humaníssim. *Boirina* és la gràcia de l'expressió de Pidelaserra que fixa la veritat del seu refinat i alludit panteisme. *Camí de Caldes* és la incorporació poètica en la pintura. *Pluja* és una altra faceta de l'artista que de tot el que és naturalesa en sap destriar trèmolos emotius.

Gairebé podríem dir que en el transcurs del catàleg es troben sense parar arguments per classificar en diferències totes les parts integrants. Pidelaserra adopta sobre els seus motius una conseqüència; qualitat pictòrica, la qualitat dignament despreocupada dels quadros plens de la sensació de cosa viscuda i de desig de fer-se seus tots els detalls virtuals de la seva pintura, és a dir emoció i força ajuntades.

ENRIC F. GUAL

PROJECTOR

William Morris

Anglaterra celebra actualment el centenari del naixement de William Morris. Al Victoria & Albert Museum de Londres s'ha celebrat una exposició d'algunes de les seves obres i de records de les seves múltiples i variades activitats.

La influència de John Ruskin determinà en un grup de joves d'Oxford allò que s'havia d'anomenar pre-rafaelisme, que aleshores conegué una voga formidable i que ara és gairebé oblidat. Però d'aquell moviment, a l'estranger, els noms més coneguts són els de Burne Jones i Dante Gabriel Rossetti, els quals es limitaren als dominis de l'art plàstic, mentre William Morris s'esmerçava en diversos camps, ja que fou poeta, pintor, decorador... i també propagandista del socialisme, tot portant una activitat comercial.

De primer, pensà ésser arquitecte, però es dedicà a la pintura per consell de Rossetti. La seva habilitat no reeixia quan es tractava de fer figures humanes, fins que un dia el seu conseller descobrí que s'havia de lliurar a l'art decoratiu i no a pintar quadros.

Per tal de contrarestar l'industrialisme que arruïnava l'artesania, fundà, en 1861, la casa Morris & Co., amb l'ajut de Rossetti, Burne Jones, l'arquitecte Ph. Webb i algun altre, amb el fi de renovar els oficis artístics. Fins a la seva mort, en 1896, Morris dirigí la casa, a la qual es deuen la decoració del menjador del South Kensington Museum, les tapisseries de la galeria d'art de Manchester i de la capella d'Exeter College, les vidrieres de l'església de Sant Martí de Scarborough, de Sant Miquel de Nighton i de la catedral de Salisbury, i així mateix infinitat d'obres més modestes: papers pintats, teles estampades, joies, cuiros repujats, etc., etc.

Gràcies a l'exposició actual s'ha pogut dir que Morris estava molt per damunt de tots els seus amics pre-rafaelites i que, com ha passat a França amb els mobles Lluís Felip, no fóra estrany que la moda un dia atorgués la seva preferència a les obres decoratives de William Morris.

En bona marxa la casa, Morris volgué que la seva obra fos apreciada per les classes humils. Amarat de les idees ruskinianes, segons les quals la vida tota ha d'estar sota el signe de la beutat, Morris volgué propagar el seu evangeli i es posà a donar conferències. Però s'adonà que era immoral parlar d'obres d'art a proletaris que vivien en la misèria, va creure que la qüestió social passava al davant de l'artística, i es tornà socialista, i no pas de la mena dels diletants, sinó dels militants: fundà diaris, donà mítings, lluità. Sovint estigué en desacord amb els seus amics socialistes sobre la tàctica revolucionària, perquè el socialisme estètic de William Morris sentia repugnància envers la violència.

El poeta que havia fet poemes llegendaris inspirats en l'esperit del *quattrocento*, escriví aleshores les *Noves d'enlloc*, on profetitzava el que seria el món socialista desembarassat de mals de cap materials i lliurat del tot a l'art.

Diguem als curiosos que una bona colla de fragments d'aquesta obra foren traduïts al català per Joan Estelrich, i publicats en la col·lecció *Minerva*, del Consell de Pedagogia, l'amo del qual era Xenius. Al cap de poc temps, aquest opuscle era introbable per haver-se'n fet fonedissos els exemplars. Es parlà de si a la Mancomunitat hi havia censura eclesiàstica, i quan el ja oblidat afer Ors, el fet d'haver publicat l'obreta de Morris fou un dels càrrecs contra el dictador cultural d'aquella època, avui reduït a col·laborador d'*El Debate*.

NIT DE LLUNA

—Tinc la seguretat que en tot el món no hi ha un amor com el nostre.

(*The Humorist*, Londres)

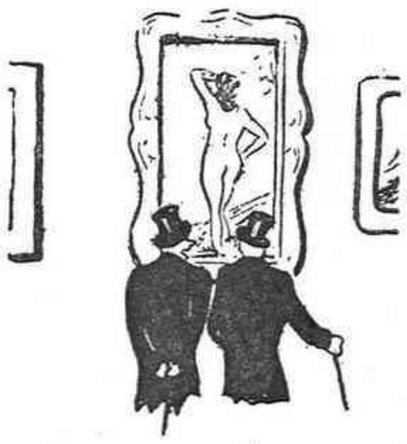

—Ara que me'n recordo: què fa la teva dona?

(*Wabash College Careman*)

DE PARIS ESTANT

Gauguin o l'ambició eixalada

Hi ha actualment, com d'habitud, unes quantes manifestacions artístiques remarcables ofertes al públic parisenc. Però un desig especial ens fa avui preferir l'actualitat immediata decantant-nos a parlar de coses suggerides per una exposició que no fa gaire ha tancat les portes: *Gauguin, ses amis, l'école de Pont-Aven et l'Académie Julian*; segona del cicle didàctic que desenrotlla la revista *Beaux-Arts* sota el títol general de *Les étapes de la peinture contemporaine*.

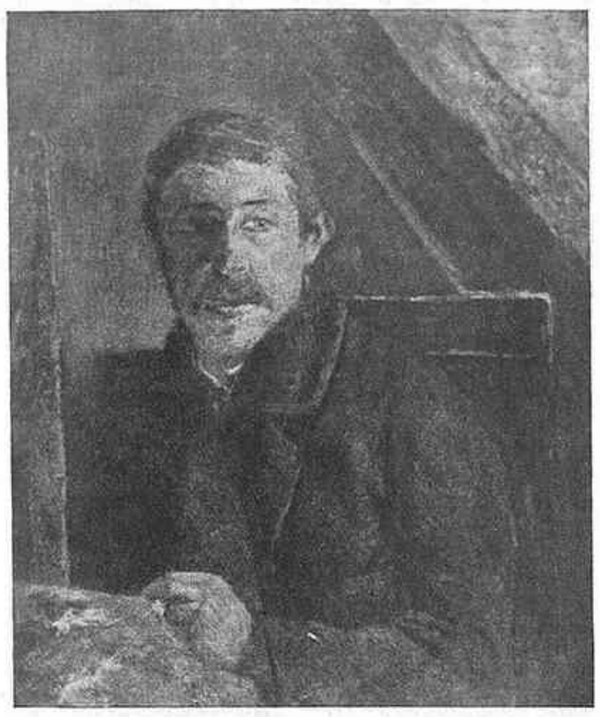

Gauguin — Autoretrat (Col. H. de Monfreid)

Insuportable i deliciós Gauguin! Tot el que de bo portava el seu bagatge ens ha seduït una vegada més, a despit de contrapartides ingrates i de l'antipatia que hem tingut sempre per la llegenda forjada a l'entorn de pintors i de poetes maleïts.

Pels voltants de 1890, Gauguin pinta al Poldu i a Pont-Aven, poblets perduts del cap bretó de Finisterre. Un amic fidel, l'holandès Meyer de Han, l'acompanya i el priva d'ensorrar-se en plena desfeta econòmica. L'antic agent de borsa interpreta unes composicions i uns paisatges de vegades idíllics, més sovint feréstecs, on les tintes senceres alternen amb matisacions recercades, els valors sords amb les estridències. El contacte de Cézanne i de Van Gogh tot just ha endolcit d'una punta aquella natura aspra servida per una mà barroera. Els volums matussers es policromen amb un teixit de pinzellades filiformes estudiades i aplicades amb unció o es conjuguen en una gamma homogènia, sensual i rica per la sola voluptuositat de la matèria, fins que, de sobte, la suggestió d'un color primari eixint a raig de tub desvetlla el bàrbar dominat a mitges i el fa saltar amb un impuls sense control a la joia salvatge dels tocs crus i dels campits silvestres. Obsessionat per doctrinarismes absurds i alhora guiat per intuïcions genials, artificiós i ingenu, complicat i primitiu, ambiciós i limitat, l'esperit de Gauguin es reflecteix ja sencer en les seves teles de Bretanya i l'exotisme dels antípodes no farà sinó multiplicar-ne la servitud i la grandesa.

Un jove pintor, Sérusier, alumne de l'Académie Julian, arriba un dia a l'aula amb una tauleta on Gauguin ha volgut fer demostracions coordinant sense barreja alguns tons purs. La tauleta provoca grans entusiasmes entre els aprenents de vint anys. Tots ells només desitgen que descobrir aspectes d'art inèdits, enllaminits per la recent aventura impressionista, la qual, tot i ésser ja gairebé closa, encara no havia transcendit al públic. El geni ordenador de Cézanne romania quasi ignorat en el seu recó d'Aix, esperant el moment d'imposar-se. L'Acadèmia Julian s'agita. Pierre Bonnard, Emile Bernard, René Piot, Denis, Vuillard i altres futures notabilitats eren de la colla. La passió es fa extensiva, amb més o menys abast, a altres grups i individualitats isolades. Bretanya coneix diverses peregrinacions artístiques plenes de joventut i de fervor. Gauguin exulta; predica com un illuminat el destriament i la brutalització dels pigments, la transposició absolutament subjectiva dels elements de la natura. I l'engrescament propi li farà creure tota la vida que ha obert als que el segueixin un nou pas meravellós. No obstant, la seva influència fou tan fugissera com aleatòria. El nom d'«escola de Pont-Aven» ens sembla desorbitat i superflu. D'antuvi, tot el que entre aquella joventut valia alguna cosa féu surar aquest valor acusant més tard els atributs particulars de la personalitat de cadascú. Afegim-hi altres influències col·laterals tant o més fortes, com la dels acords plans i esmorteïts de Puvis de Chavannes, la de les estampes japoneses, la del pre-rafaelisme anglo-germànic i, sobretot, la irrupció d'aquell complex ordre d'idees decorativista i literari conegut amb el nom de simbolisme.

Curiós moviment, el simbolista. Destil·lació alambinada del precursat per Baudelaire i Verlaine. Devots contrits de Rimbaud i de Lautréamont. Stéphane Mallarmé pontificant sobre una confraria d'incondicionals. Les imatges espectrals d'Odilon Rédon sobrepujant la ingravidesa de la morfologia deixatada i monocroma de Carrière. El poètic intuïcionisme bergsonià. Les estrofes salomòniques d'Henri de Régnier. El Moréas preciositzant. Apoteosi d'art decoratiu. Ibsen i Maeterlinck triomfant al teatre de l'Œuvre animat per Paul Fort i Lugné-Poë. Paradís de teòsofs, esperitistes, vegetarians i similars. Barroquisme verbal i material estranyament empeltat d'intencions austeres; estilitzacions líriques embrutades de calitja; gust per l'esoterisme, gratuït o no; divagacions misterioses i necrofíliques; velleïtats místiques inconcretes, com a reacció natural de la pedanteria intellectualoide formada a la cua del racionalisme a la Renan i del materialisme científico-optimista dels Littré i els Berthelot. Tota una cavalcada de màgia i de fantasia a estones rica i enjogassada, a estones inefablement poca-solta, estirada fins els primers anys del segle actual. Maurice Denis, evocant l'atmosfera de la seva joventut en el prefaci del catàleg de l'exposició Gauguin, em recordava com, a darrera hora, aquest desconcertant estat d'esperit aconseguí covar, no res menys, una obra mestra: *Pelléas et Melisande*. Però això era l'excepció feliç. Com a motius ben característics preferiríem indicar les moixigangues Rose+Croix empescades per Sar Péladan o el terrabastall que provocà l'estrena de l'*Ubu Roi* d'Alfred Jarry, l'extraordinari fracassat. Un paréntesi: la tendència simbolista repercutí a Catalunya amb alguns subproductes, d'entre els quals el poeta Viura fou un dels més típics, mentre el corrent materialista era representat per Pompeius Gener.

Tot el que hi havia en Gauguin de dúctil i d'influenciable fou fàcilment influenciat per la naixença d'aquest perillós ambient saturat de literatura. Però, entretant, el bàrbar era massa rebec per adaptarse i només volia l'evasió. I no va parar fins a realitzar-la, però es va aturar en el pla estrictament material. Sota tots els climes, l'antítesi moral subsistia. Enmig dels bananers i dels hibiscus, el pobre artista somia amb grans decoracions murals on poder esbravar-se amb les mateixes arbitrarietats simplistes d'un primitiu romànic prèviament passades per un filtre de civilització decadent. La vanitat se'l menja viu tot naufragant en la solitud i la misèria. Sent l'atracció de mons subtils i eteris, vagament pressentits, mentre el seu fons d'animalitat esquerpa el lliga a terra més fort que mai. I, no obstant, els seus sentits són fins, la seva fe encegada, la seva vocació absoluta, la seva ambició megalòmana. En veure-la eixalada pels mateixos elements hostils que porta penjats a l'ànima, l'emigrat viu el drama sinistre dels grans destins.

El neguit d'evasió que torturava Gauguin no fou pas determinat per circumstàncies fortuïtes. Les terres colonials, llavors encara plenes de salvatgeria autènticament primitiva, l'atreien com un miratge; refugi a la inadaptació congenital. Primer serà una fuga a la Martinica. Més tard, en projectar un viatge a Madagascar, la fortuna se l'enduu cap els corals i els cocoters de Taití. (El seu llibre *Noa-Noa* i les narracions polinèsiques de Stevenson i Loti són a l'origen d'aquest diluvi de tinta que ha arribat a fer indigestes les illes de les mars del sud.) Retorna a París al cap de dos anys i les circumstàncies se li ofereixen benèvoles per a l'acompliment d'una honorable carrera ciutadana. Gauguin es diverteix fent una mica el pallasso i, agullonat com el jueu errant, prefereix pendre de nou el vaixell per no tornar més. Treball perdut. El cor contradictori anava arrapat dintre seu, rosegant-lo sense repòs fins el jorn que moria a l'ombra macabra dels tòtems de Nuka-Hiva.

ALBERT JUNYENT

nom registrat

raspalls per a tots els usos
articles de neteja—objectes per a presents
rambla catalunya, 40

CAMISERIA FITO BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS
TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU
VERDAGUER I CALLÍS, 3, 5 I 7
(DAVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)
ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCÀRRECS. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON
14856

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006

MUSICA I RADIO

PERFILS DE LA MÚSICA CONTEMPORANIA

La música hongaresa des d'ací

Al cap de poca estona d'haver-nos conegut, ja ens trobem submergits en plena discussió sobre la brillant evolució de la música hongaresa actual. El jove mestre Dorati, ex-alumne de la famosa Acadèmia de Budapest, actualment director d'orquestra dels Ballets Russos de Monte-Carlo, ens parla de l'evolució musical de la seva pàtria, secundat eficaçment per la seva jove esposa. Els paral·lels històrics entre el moviment de la música hongaresa i el d'Espanya i més particularment el de Catalunya, són sorprenents. Segles d'immobilitat i d'esterilitat; una influència preponderant de l'estranger que no deixava desenrotllar cap música nacional, i alhora un fons inesgotable de cançons populars, conservades en una integritat sorprenent fins als temps de la ràdio i del gramòfon. Es sols gràcies a un malentès que Hongria fa la seva aparició en l'esfera de la música internacional: el seu més ilustre fill de l'època romàntica, Franz Liszt, escriu les seves famoses rapsòdies, basades sobre melodies tziganes. L'element tzigà en el folklore hongarès no és altra cosa que una de les seves moltes fonts, de la mateixa manera que, per exemple, es presenta l'element del cant gregorià en la formació del folklore català. Però la base ja era donada: el camí estava assenyalat. Cap dels compositors posteriors no podia ja ignorar les arrels nacionals de llur descendència musical. Aquesta revelació de l'esperit nacional per la música, deguda a Liszt, correspon exactament al treball acomplert a Espanya per l'obra artística, però sobre tot científica, de Felip Pedrell.

Com entre els compositors espanyols que segueixen, trobem així mateix hongaresos que es troben encara orientats vers la gran música internacional. Dohnányi (nat el 1877) n'ha estat segurament la figura més noble i més interessant. Format en l'escola alemanya, la seva música de cambra, les seves *Variacions sobre una cançó infantil* per a gran orquestra són manifestacions importants i encisadores d'un esperit que es sent descendent de Schumann i de Brukner. Tanmateix en els darrers anys es sent atret pel folklore i els seus *Ruralia Hungarica* són dignes d'ésser arrenglerats al costat de les *Danses Hongareses* de Brahms.

Entretant, però, el camí de l'europeïtzació de la música hongaresa, iniciat per Liszt i seguit per Ernst von Dohnány, topa amb una reacció poderosa. Un cercle de joves compositors comprèn que pel camí de la infiltració de motius de folklore nacional en l'estil europeu de la música contemporània no es podia pas fer un gran servei a la formació d'una veritable música hongaresa, sinó tot el contrari. Per a crear una música nacional, cal desenrotllar i donar les pròpies formes del folklore a l'estil i les formes de la música. Es dins d'aquesta concepció que el nom de Falla significa una nova època en la música espanyola amb relació a Albèniz i Granados. Es en aquest mateix esperit que Bartók i Kodály obren una nova època en la música hongaresa.

* * *

Les primeres obres d'aquests dos mestres es troben sota la influència de l'impressionisme francès. El que ens sorprèn des del començament és, sobretot en les composicions de Bartók, un sentit acusat per a la sonoritat lluminosa i per als ritmes brutals i excitants. Com el sentit rítmic de Falla, el de Bartók està nodrit pels ritmes complicats del folklore, sense tenir res a veure, però, amb els ritmes negres o amb el jazz. Ni per a Bartók ni per a Kodály la cançó popular no és una qüestió d'exotisme sentimental, sinó que l'esguarden amb una gran objectivitat, com si retrobessin en ella llur pròpia llengua. Les melodies populars, basades sobre escales primitives, eliminen de l'estil impressionista tot el que hi havia de cromatisme sobreexcitat i de sensibilitat decadent. Formen el ritme, formen l'harmonia, fixen les pròpies formes. Llur horitzontalisme produeix un contrapunt melòdic i concentrat. Les modulacions s'enriqueixen en llur pròpia essència, sense que els calgui recórrer per això a teories intellectuals.

Els dos mestres hongaresos van a la recerca del folklore. Recorren tot el país i recullen milers de cançons. I sorgeix una obra folklòrica única per la seva dimensió i la seva importància, sols comparable al Cançoner popular de Catalunya o al *Tresor de melodies hebraiques-orientals*, d'Idelsohn. La dissertació de Bartók sobre la cançó popular hongaresa, entre altres, n'és el fruit científic, la coneixença del qual serà indispensable d'ara endavant a tot instigador folklòric. Allò que el destí refusà a Pedrell, es realitzava al mateix temps, en aquests dos mestres hongaresos: l'eminent home de ciència troba en una obra artística similar el complement perfecte del seu geni.

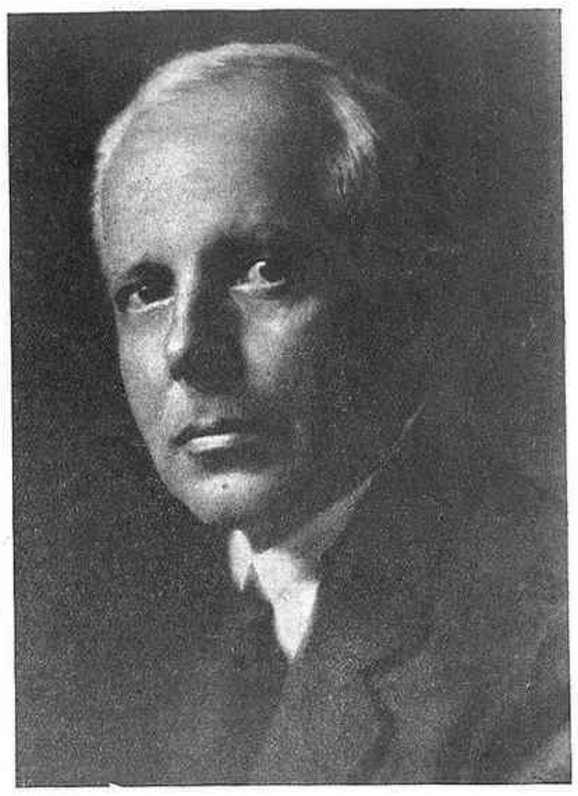

Béla Bartók

No volem discutir en aquest moment quin és el més gran músic d'aquests dos dels quals parlem. El mestre Dorati ens fa observar amb raó que malgrat els dos hagin recorregut el mateix camí, ens trobem davant de dos temperaments molt diferents. Kodály és més líric, més expressiu, més tradicionalista. El seu *Psalmus Hungaricus* és ben conegut a Barcelona, gràcies a les meravelloses execucions que d'ell n'ha fet l'Orfeó Gracienc. El geni de Bartók és més primitiu, més absolut, més arriscat; prefereix els colors ombrívols i els ritmes exaltats. El seu èxit mundial ha estat potser més esclatant, i les seves *Suites*, les seves *Rapsòdies*, els seus *Quartets* però sobretot les seves *Danses i Improvisacions* sobre cançons populars han esdevingut veritables peces de moda.

* * *

Malgrat les enormes diferències entre la personalitat artística dels seus grans músics, Budapest ha sabut donar a tots ells el lloc que els correspon. Dohnányi és, amb el famós violinista Hubay, director de l'Acadèmia Franz Liszt de l'Estat. Aquest pianista meravellós, intèrpret model, sobretot de les sonates de Beethoven, és alhora director artístic de la Ràdio hongaresa i de l'Orquestra filharmònica. Bartók és el professor de piano de l'Acadèmia de la qual Kodály és el principal professor de composició. Els seus alumnes es troben escampats a través de tot el país com a professors de música, organistes, directors d'orfeons. Les seves composicions, sobretot les seves harmonitzacions de cançons populars, són cantades arreu i han transformat Hongria, com m'assegura el mestre Dorati, en un país de cantaires. Així és com en totes les escoles es canten, al costat del repertori clàssic, les obres mestres modernes. Gràcies a la iniciativa i al geni d'alguns homes la vida musical, concentrada abans gairebé a la capital, s'ha difòs arreu del país.

Hongria sap atreure i situar els millors dels seus músics, a desgrat de la limitació estreta i arbitrària—com pretenen els hongaresos—de les seves fronteres. Per bé que Bartók, Dohnányi, Hubay i altres siguin figures ben familiars al públic internacional, les seves millors forces les consagren a les tasques musicals de llur propi país. Aquesta és una de les característiques significatives i que més cal remarcar de l'Hongria musical dels nostres dies.

OTTO MAYER

Per llibres francesos
LLIBRERIA
Louis Bergé
Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118
i per revistes i diaris estrangers
Kiosque Français
Rambla dels Estudis, 7

Parlant amb Alfred Cortot

Ravel, en certa ocasió, referint-se als virtuosos, va dir: «El concertista acostuma a conèixer només la tècnica i la materialitat de la música.»

Però Alfred Cortot, l'extraordinari pianista, us parlarà també de l'esperit de la música. En tenim la prova amb la seva obra en dos volums, *La Musique Française de Piano*, i les seves conferències. Estudis on, amb sensibilitat i talent innegables, examina la producció dels millors músics. Amb aquests assaigs, Cortot s'ha revelat un dels primers crítics del moment present.

Cortot és l'artista intelligent. La música no absorbeix tota la seva curiositat. En les seves obres i converses us retreurà els poetes moderns, Valéry, Verlaine, Mallarmé, o els clàssics, Goethe, Montaigne, Racine.

Cortot, amb la tradicional polidesa francesa, ha dedicat unes declaracions sobre la música als lectors de MIRADOR.

LA INTERPRETACIÓ DE LA MÚSICA

Sobre la interpretació, li preguntem:

— Ravel aconsellava els concertistes: «Sobretot no interpreteu la meva música: em basta que l'executeu passivament.» Creieu encertat aquest consell? L'intèrpret ha de mantenir-se actiu o passiu davant la música d'un autor?

— Actiu! — respon Cortot. — Difereixo, en aquest punt, de Ravel. L'intèrpret ha d'imprimir la seva sensibilitat en l'execució de l'obra. Ha d'oblidar l'autor. D'altra manera, el paper del concertista no es diferenciaria del d'una pianola. L'executant ha de comunicar als auditors un plaer (això succeeix en la música superficial, descriptiva i pintoresca), o bé ha de transmetre una emoció (en la música clàssica de Bach, romàntica de Chopin, etc.).

Alfred Cortot

LA VIRTUOSITAT

— Trobeu necessària la virtuositat en la música? Us plauen els malabarismes de certs instrumentistes? — demanem.

El pianista aclareix:

— L'intèrpret només ha de recórrer a la virtuositat quan la música escrita en contingui una part. Com en certes obres de Chopin i Liszt en què les habilitats són ineludibles. Voleu un consell? En les arts dissimuleu sempre les dificultats; aparenteu la naturalitat. M'han explicat una anècdota del torero Bombita que constitueix una lliçó d'art. Bombita, després de lluitar molta estona, va aconseguir matar el toro. Un admirador per felicitar-lo li va dir: «Molt bé! Us ha costat, però!» I el torejador es planyia: «Estic en decadència! S'han adonat de la mecànica del toreig.»

— I en la música s'esdevé igual?

— Sí! El públic no ha de tenir consciència del que costa tocar una sonata. Les complicacions no s'han de veure.

FONS I FORMA

Plantegem la qüestió de fons i forma en l'art. Què té més importància, el fons o la forma? El poeta Paul Valéry afirma: «El que és la *forma* per a algú, és el *fons* per a mi.» Cortot ens contesta:

— El músic francès Saint-Saëns declara: «Per a mi l'art és, abans que res, la forma.» No hi estic conforme. L'art ha de tenir un contingut i esperit. La forma no passa d'ésser el continent, el vas. Dins el vas és on descobrirem la bellesa, o millor, la *ivresse*.

— En aquest ordre, quina missió té l'intèrpret?

— L'intèrpret, en executar una obra, ha de cercar-ne el fons. Una interpretació musical equival a la recerca d'un contingut. Cada vegada que un concertista executa, ha de recrear i sentir la música com si la compongués. Jo, en el piano, m'imagino que componc l'obra. El concertista s'ha de sentir, emotivament, compositor de la música que interpreta.

LA MÚSICA COMENTADA

— Considereu una empresa difícil i perillosa la d'explicar i comentar la música?

— Perillosa de veritat! — afirma el crític francs —. Només l'execució d'una obra explica la música. Jo, en les meves conferències, no analitzo, per exemple, les balades de Chopin o els estudis simfònics de Schumann. Em limito a preparar l'emoció musical dels euditors. La meva explicació és la interpretació en el piano. Naturalment, una interpretació personal. Les obres no tenen intencions amagades i «oficials» susceptibles d'ésser explicades. Chopin s'equivocava quan deia que era odiosa una música sense *arrière-pensée*. La música no es pot expressar amb literatura i paraules.

ORQUESTRA I PIANO

— Preferiu la música expressada per les multiplicades veus de l'orquestra o pel piano?

— L'orquestra compta amb més mitjans, més recursos d'expressió. Però no supera el piano per a expressar la música de la intimitat. Recordeu la preferència de Debussy, Fauré, Chopin per al piano.

MÚSICA MODERNA

A la pregunta sobre l'esdevenidor de la música moderna, fa constar:

— La música moderna tornarà als clàssics. Tornarem a les grans formes. Deixarem les petites composicions de collegial. Fixeu-vos en el retorn als antics que han fet Hindemith i Strawinski.

EL PÚBLIC DE BARCELONA

— El públic de Barcelona — opina Cortot — sent la música amb profunditat i vehemència. Teniu les institucions modèliques Orfeó Català i Orquestra Pau Casals. Conec Barcelona i els catalans. Des de l'any 1905, data de la constitució del trio Cortot-Thibaud-Casals, que mantinc relació amb el vostre mestre. A l'estranger, en música, sou ben considerats.

— En efecte. El gran pianista polonès Paderewski va arribar a confessar al diplomàtic espayol F. Muns: «Sabeu quin públic és el més ben preparat d'Europa? El de Barcelona!»

Aquí acaba la conversa. Cal agrair la iniciativa de l'Associació de Música *da Camera* i Conferència Club que permetrà conèixer Cortot en un nou aspecte, com a conferenciant i comentador dels grans músics.

J. CABRE I OLIVA

El sastre de la joventut
SANITJAS
BARCELONA
Baix St. Pere, 50
Telèfon 25658

NOTES DE RADIO

La ràdio a Alemanya

A darrers d'abril, el ministre alemany de la Propaganda, Goebbels, inaugurà la sèrie dels comunicats polítics, els quals són des d'aleshores radiats cada divendres a les vuit del vespre (hora europea) per totes les estacions alemanyes. Els dissabtes, aquests comunicats són radiats en anglès, francès, espanyol i portuguès.

— L'estiu que ve, a la Universitat de Berlín, diversos professors donaran cursos de «ciència radiofònica».

— El ministeri de la Propaganda ha començat una vasta campanya per al reclutament de nous oients. A fi que la majoria de llars alemanyes, sobretot les obreres, tinguin ràdio, el president de la Cambra Radiofònica del Reich ha fet un arranjament amb les empreses industrials del Rin i del Ruhr, gràcies al qual tot obrer que ho desitgi podrà adquirir un receptor de tipus popular a terminis de 4 marcs mensuals que li seran descomptats del jornal.

El ràdio-repòrter

L'estació de Leipsic vol triar ràdio-repòrters, i a tal fi ha obert un concurs, les eliminatòries del qual ja han tingut lloc en diverses ciutas alemanyes. El director de l'estació, Eugen Hadamowski, havia formulat aquests advertiments en convocar el concurs:

«S'anomena *speaker* l'home que sap fer un bon anunci i que també sap fer un bon reportatge radiofònic. L'anunci i el reportatge són una sola cosa. Si l'anunci és bo, és un reportatge breu, mentre que el bon reportatge no és res més que una presentació detallada.

»Busquem homes capaços de fer bons anuncis i bons reportatges.

»El *speaker*, la persona que parla davant el micròfon, ha de poder fer el resum en un quart d'un esdeveniment que ha durat molt més. Aquest resum ha de contenir tots els trets característics del fet en qüestió. El repòrter és doncs un artista que crea. Gràcies a ell, l'esdeveniment es transforma en obra d'art radiofònica.

»Les capacitats intellectuals d'un bon repòrter han d'ésser innates en una proporció que em sembla de l'1 per cent. El 99 per cent restant és representat per un treball assidu, coneixements adquirits i experiència.

»Només els homes nascuts artistes i que saben crear posseeixen «d'instint» aquest 1 per cent. Com l'escultor forma el seu bloc de marbre, com el pintor crea la imatge sobre la seva tela, el repòrter ha de saber acomodar la realitat i formar-la gràcies a la màgia del verb creador. Cap teoria no li ensenyarà l'art. Ha de conèixer el seu tema, viure'l, i, per tal d'assimilar-lo, li caldrà sovint passar hores, dies i potser setmanes i tot.»

Que ho expliquin als *speakers* de què fruïm a Barcelona!

El marit. — Tantes valentes i nobles sufragistes que han anat a la presó, han fet la vaga de la fam, han patit de mil maneres lluitant per la igualtat dels sexes, i ara no vols portar la motxilla ni cinc minuts!

(*London Opinion*)

—Has vist el barret que duia la Matilde?
—No m'hi he fixat.
—I la cara qeu feia el notari?
—No.
—Noi, sí que estàs distret a missa!

(*The Humorist*, Londres)

—Esteu enfadat amb la vostra dona?
—Jo?
—Doncs m'ho havien dit...
—La gent exageren... només ens hem divorciat.

(*La Petite Gironde*, Bordeus)

—Em fa l'efecte que no accepten la nostra proposició.

(*London Opinion*)

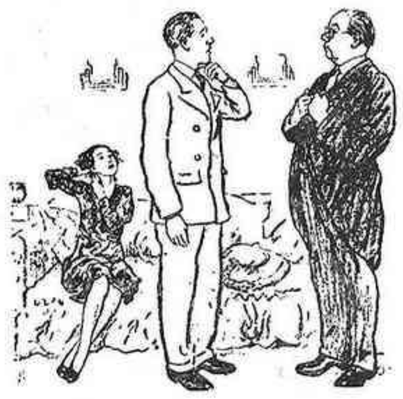

El pare. — Després d'això, caldrà que m'expliqui quines són les seves intencions.
—Del tot honorables, però gens matrimonials.

(*The Tatler*, Londres)

—Es escandalós! No fas més que dormir a l'oficina, i per afegidura ronques tan fort que el cap de negociat s'ha despertat.

(*Gazzettino Illustrato*, Venècia)

(c) Ministerio de Cultura 2006